

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS

ATASKAITA

TVIRTINU

Mokslo prorektorius

_____ Raimundas Kirvaitis

2008 m. _____ d.

Užsakovas: Valstybinis turizmo departamentas

Temos pavadinimas:

Nacionalinių vandens turizmo trasų specialusis planas

II. KONCEPCIJA

Pataisyta 2008.09.03

2005 m. gruodžio 5 d. Sutartis Nr. 1594-AP

Mokslo direktorius

doc. dr. Valentinas Skaržauskas

Teritorijų planavimo instituto direktorė

prof. dr. Marija Burinskienė

Temos vadovas

doc. dr. Aida Mačerinskienė

TURINYS:

ĮVADAS	5
1. BENDROJI PROBLEMŲ ANALIZĖ	7
1.1. VANDENS TURIZMO PASLAUGOMIS BESIVERČIANČIŲ ŪKIO SUBJEKTŲ RINKOS APŽVALGA.....	7
1.2. ANKETINIAI TYRIMAI.....	8
1.3. HIDROLOGINĖ VANDENS TURIZMO IŠTEKLIŲ ANALIZĖ.....	10
1.4. EKSPEDICINIŲ TYRIMŲ REZULTATŲ ANALIZĖ.....	11
1.5. VANDENS TURIZMO MARŠRUTŲ ANALIZĖ IR VERTINIMAS TURISTINIŲ POŽIŪRIU.....	11
1.6. VANDENS TURIZMO INFRASTRUKTŪRA.....	14
1.7. VANDENS TURIZMO INFORMACIJA, RINKODARA IR MARKETINGAS	14
1.8. APIBENDRINIMAS.....	15
2. KONCEPCIJA: NACIONALINĖS VANDENS TURIZMO TRASOS	16
2.1. NACIONALINIŲ VANDENS TURIZMO TRASŲ PRINCIPAI.....	16
2.2. NACIONALINIŲ VANDENS TURIZMO TRASŲ APIBRĖŽIMAI IR SĄVOKOS	16
2.3. NACIONALINIŲ VANDENS TURIZMO TRASŲ TINKLO FORMAVIMO PRINCIPAL.....	17
2.4. NACIONALINIŲ VANDENS TURIZMO TRASŲ TINKLO ALTERNATYVOS IR JŲ PALYGINIMAS	18
2.5. NACIONALINIŲ VANDENS TURIZMO TRASŲ TINKLO ELEMENTAI	20
2.6. VANDENS TURIZMO PLĖTROS PROJEKTAI IR DARBAI	21
3. DETALUS NACIONALINIŲ VANDENS TURIZMO TRASŲ ĮVERTINIMAS	23
3.1. NEMUNO TURISTINĖ TRASA	25
3.2. MERKIO TURISTINĖ TRASA.....	26
3.3. NĖRIES TURISTINĖ TRASA	26
3.4. ŽEIMENOS TURISTINĖ TRASA	27
3.5. ŠVENTOSIOS TURISTINĖ TRASA	28
3.6. DUBYSOS TURISTINĖ TRASA	29
3.7. JŪROS TURISTINĖ TRASA.....	29
3.8. MINIJOS TURISTINĖ TRASA.....	30
3.9. UNIKALIOS PAPILDOMOS TURISTINIŲ TRASŲ ATKARPOS	31
3.10. NEVĖŽIO UPĖS POTENCIALAS	32
PRIEDAI.....	34

ĮVADAS

Nacionalinių vandens trasų specialusis planas rengiamas vadovaujantis Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo (Žin., 1995, Nr. 107-2391; 2004, Nr. 21-617, Nr. 152-5532) nuostatomis ir Turizmo ir rekreacijos schemų ir planų (projektų) rengimo taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos ūkio ministro ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. birželio 17 d. įsakymu Nr. 4-246/D1-341 (Žin., 2004, Nr. 103-3814). Nacionalinių vandens turizmo trasų specialiojo plano rengimo pagrindas yra Valstybinio turizmo departamento prie Ūkio ministerijos direktoriaus 2005 m. spalio 3 d. įsakymas Nr. V-77 „Dėl vandens turizmo pagrindinių trasų specialiojo plano ir autoturizmo pagrindinių trasų specialiojo plano rengimo“ (Žin., 2006, Nr. 38-1375).

Pagal Nacionalinių vandens turizmo trasų specialiojo plano planavimo darbų programą numatyti šie planavimo tikslai ir uždaviniai:

PLANAVIMO TIKSLAI IR UŽDAVINIAI:

- Skatinti teritorijų ekonominę ir socialinę raidą aktyvinant turizmo veiklą:
 - Nustatyti vandens turizmo plėtojimo prioritetines teritorijas (vietoves), kuriose vandens turizmo veiklos plėtojimas galėtų daryti įtaką šių teritorijų ekonominei ir socialinei raidai.
 - Parengti nacionalinių vandens turizmo trasų plėtros programą.
- Plėtoti nacionalinių vandens turizmo trasų tinklą, siekiant skatinti tausojantį aplinką turizmą ir aktyvų poilsį:
 - Pateikti didelį rekreacinį potencialą turinčias vandens turizmo trasas, nustatyti šių trasų infrastruktūros plėtojimo prioritetus, įgyvendinimo etapus bei priemones.
 - Sudaryti sąlygas vandens turizmo trasų infrastruktūros techniniam projektavimui ir projektų įgyvendinimui.
- Skatinti turizmo veiklą ir paslaugų plėtrą rajonuose.

LAUKIAMI REZULTATAI:

- Nacionalinių vandens turizmo trasų specialusis planas.
 - Suplanuotos didelį rekreacinį potencialą turinčios vandens turizmo trasos;
 - Nustatytos vandens turizmo trasų infrastruktūros projektavimo ir įrengimo sąlygos, teritorijų tvarkymo reglamentai;
 - Parengti vandens turizmo trasų infrastruktūros tipiniai techniniai parametrai;
 - Įvertintos nacionalinių vandens turizmo trasų projektų įgyvendinimo pasekmės aplinkai;
- Nacionalinių vandens turizmo trasų tinklo išvystymo programa.
 - Suformuotas racionalesnis rekreacinių išteklių panaudojimas;
 - Įvertintos vandens turizmo plėtros galimybės ir poreikiai;
 - Nustatyti nacionalinių vandens turizmo trasų tinklo plėtros prioritetai;
 - Parengtas vandens turizmo infrastruktūros plėtros veiksmų planas;
 - Formuojama palanki aplinka plėtoti turizmo paslaugas ir infrastruktūrą rajonuose (trasų įrengimo vietovėse).
 - Parengtas vandens turizmo rinkodaros veiksmų planas.

Planas yra rengiamas pagal 2005 metų gruodžio 5 dieną plano rengėjų: *planavimo organizatoriaus* – Valstybinio turizmo departamento prie Ūkio ministerijos, atstovaujamo direktoriaus A. Lukoševičiaus, ir *plano rengėjo* – Vilniaus Gedimino technikos universiteto, atstovaujamo universiteto mokslo prorektorius prof. habil. dr. R. Kirvaičio, ir temos vadovės

doc. dr. A. Mačerinskienės, Vilniuje pasirašytos paslaugų pirkimo sutarties Nr. 1594-AP/168-05 sąlygas, darbų etapų atlikimo grafiką ir planavimo darbų programą.

Rengiant Nacionalinių vandens turizmo trasų specialųjį planą atlikti darbai:

- Esamos būklės analizė;
- Parengta pirminė esamos būklės analizės ataskaita ir svarstyta su suinteresuotų institucijų Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos, Lietuvos vidaus vandens kelių direkcijos prie Susisiekimo ministerijos, savivaldybių ir apskričių, vandens turizmo verslo atstovais ir kt.;
- Esamos būklės analizė papildyta atsižvelgiant į suinteresuotų institucijų pastabas;
- Parengta nacionalinių vandens turizmo trasų preliminari koncepcija;
- Parengta nacionalinių vandens turizmo trasų koncepcija.

Šioje ataskaitoje pateikiamas Nacionalinių vandens turizmo trasų specialiojo plano rengimo etapo rezultatas – Nacionalinių vandens turizmo trasų koncepcija.

PADĖKA

Plano rengėjai dėkoja savivaldybių administracijų specialistams bei privataus verslo atstovams dalyvavusiems rengiant specialiojo plano esamos būklės analizę, taip pat už draugišką ir profesionalią pagalbą vykdant ekspedicinius tyrimus ir kaupiant informaciją, reikalingą vandens turistams. Ypatinga padėka reiškama Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos, regioninių ir nacionalinių parkų direkcijų, Aplinkos apsaugos agentūros ir Vidaus vandens kelių direkcijos specialistams, kurie konsultavo, dalyvavo diskusijose ar teikė duomenis, ypač reikalingus atliekant Specialiojo plano esamos būklės analizę ir kuriant koncepciją.

1. BENDROJI PROBLEMŲ ANALIZĖ

1.1. Vandens turizmo paslaugomis besiverčiančių ūkio subjektų rinkos apžvalga

Užsienyje vandens turizmas yra viena iš populiariausių poilsio, laisvalaikio ir turizmo formų, kai turistai siekia gamtos prieglobstyje aktyviai praleisti atostogų, savaitgalių ar kitą laisvą laiką. Vandens turizmas yra labai populiarus JAV, Kanadoje, daug dėmesio vandens turizmui skiriama ir Vengrijoje, Austrijoje, Vokietijoje bei kitose Europos šalyse. Šios šalys turi savo vandens turizmo tradicijas ir kartu stabilų vandens turizmo mėgėją – turistą. Būtina įvertinti kad šios šalys vandens turizmą traktuoja kaip vieną ekologiškiausių ir gamtą tausojančių turizmo sričių.

Kanados Vidutinio verslo, turizmo ir kultūros ministerijos (*angl.* Ministry of Small Business Tourism and Culture) užsakymu Ekonominio planavimo grupės, atlikusios vandens turizmo ekonominio poveikio analizės projektą, duomenimis – investicijos į turistinę įrangą (kanojos (baidarės), irklai, liemenės, šalmai ir kt.) siekia maždaug 6 500 Lt vienam turistui, o investicijos į įrangos remontą – maždaug 10 % įrangos vertės per metus.

Šio tyrimo duomenimis, pelnas, gaunamas iš *vietos* turistų, įskaitant transportavimo ir maitinimo paslaugas, sudaro 50 Lt žmogui per dieną. Pelnas, gaunamas iš *atvykstančiųjų* turistų, įskaitant nakvynės (tačiau turint omeny ir vienadienius turistus, kurie sudaro maždaug pusę bendrojo skaičiaus) bei transportavimo paslaugas sudaro 250 Lt žmogui per dieną.

Lietuvoje vandens turizmas taip pat sparčiai populiarėja: gausėja turistų baidarėse ir valtyse Lietuvos vandens telkiniuose, taip pat intensyvėja pakrančių infrastruktūra, kuri dažniausiai yra papildoma teigiama vandens turizmo populiarėjimo priežastis, nors kartais gausėjanti paupių ir paežerių infrastruktūra gali būti ir atvirkštinė, vandens turistų srautą ribojanti priemonė (kai pakrantėse pastatomos didžiulės vilos saugomos saugos tarnybų, tveriamos neteisėtos tvoros, statomi ženklai „privati valda“ ir pan.).

Vandens turizmo plėtros strategijos trūkumas Lietuvoje, ilgalaikių vandens turizmo įgyvendinimo priemonių stoka stabdo šios turistinės veiklos plėtrą. Neaiški padėtis maršrutuose, neaiški informacija bukletuose ir Internetinėse svetainėse, informacija pagal paslaugų teikėjo galimybes ir lūkesčius dažnai apriboja vandens turistų ir lankytojų galimybes. Neplanuojamas ir nevaldomas vandens turizmas Lietuvoje dažniau vertinamas neigiamai ir labiau asocijuojasi su pramoginiu turizmu (kartais net vadinamas „alkoturizmas“), nei adekvatus europietiškam vandens turizmui – aktyvus poilsis gamtoje, tausojantis gamtą turizmas, šeimyninis vandens turizmas.

Siekiant nustatyti realią vandens turizmo paslaugų apimtį svarbu identifikuoti didžiąją dalį įmonių, besiverčiančių šia veikla. 2002 m. atliktų Rytų ir Pietų vandens turizmo plėtros galimybių studijų duomenimis, Lietuvoje vandens turizmo priemonių nuomos paslaugas teikė apie 30 ūkio subjektų. 2006 m. išanalizavus Specialiojo plano rengimo metu surinktą informaciją galima teigti, kad vandens turizmo paslaugas, taip pat ir su vandens turizmu susijusias paslaugas (apgyvendinimas, vandens pramogos/sportas) Lietuvoje teikia daugiau nei 350 įmonių, viešųjų subjektų ir pavienių fizinių asmenų besiverčiančių šia veikla. Apie 30–40 % iš šio skaičiaus sudaro įmonės bei fiziniai asmenys besiverčiantys vandens turizmo paslaugų teikimu, kuriems tai yra pagrindine veikla. Šios kategorijos tipinis subjektas teikia valčių, baidarių, kanojų ar motorinių vandens transporto priemonių nuomos paslaugas ir tik mažesnė dalis siūlo paslaugas, apimančias ir maršruto sudarymą, ekspedicijų organizavimą ar temines keliones. Kita grupė ūkio subjektų vandens turizmo paslaugas teikia kaip papildomas pramogines, sportines ar rekreacines paslaugas greta

vykdomos pagrindinės veiklos (apgyvendinimas, maitinimas prie vandens telkinių ir pan.). Kaimo turizmo sodybos į šiąimtį patenka tik tiek, kiek jų pateikiamoje informacijoje yra minimos vandens turizmo paslaugos. Apibendrinant galima teigti, kad kaimo turizmo sodybos sudaro tik apie 20 % vandens turizmo paslaugas teikiančių subjektų skaičiaus.

Vertinant vandens turizmo paslaugas teikiančių ūkio subjektų geografinį pasiskirstymą svarbu pabrėžti, kad Vilniaus miestas ir rajonas išsiskiria veikiančių įmonių gausa. Tai daugiau sąlygoja ne palankios rajono vandens turizmo sąlygos, o įmonių veiklos aktyvumas ir demografiniu požiūriu patogesnės galimybės teikti paslaugas visoje Lietuvos geografinėje teritorijoje.

1.2. Anketiniai tyrimai

Situacijai nustatyti ir problemoms apibrėžti atliekant šį projektą buvo atlikti du anketiniai tyrimai:

- apklausti turizmo informacijos centrų (toliau – TIC), regioninių ir nacionalinių parkų direkcijų, savivaldybių ir apskričių turizmo specialistai,
- apklausti vandens turizmo priemonių paslaugų teikėjai.

Tyrimai buvo atliekami keletui klausimų atsakyti: nustatyti, kokie vandens turizmo maršrutai egzistuoja Lietuvoje, kokios jų galimybės ir perspektyvos, kaip vandens turizmui daro įtaką sezoniškumas ir pan. Antrasis, ne mažiau svarbus klausimas buvo nustatyti, ar populiarius vandens turizmas Lietuvoje, panagrinėti kas daro įtaką turistų maršrutų pasirinkimui, kokie yra jų lūkesčiai ir galimybės, koks poreikis infrastruktūrai ir pan. Pirmąjį tyrimą atliko specialiojo plano rengėjai, antrąjį – rinkos tyrimų ir konsultacijų grupė „Viseo“ (3 priedas).

Pirmiausia buvo apklausiami turizmo informacijos centrų (toliau – TIC), regioninių ir nacionalinių parkų direkcijų, savivaldybių ir apskričių turizmo specialistai. Klausimynai apie pradinis vandens turizmo trasų bei infrastruktūros duomenis buvo siunčiami 10 apskričių viršininkų ir 60 savivaldybių administracijoms, 50 TIC atstovų, 6 nacionaliniams ir 29 regioniniams parkams. Nors apklausoje dalyvavę respondentai nebuvo itin aktyvūs (anketos pakartotinai buvo išsiųstos po 3 savaitių), tačiau informaciją pradinei analizei pavyko surinkti. Aktyviausi ir daugiausiai informacijos atsiuntė savivaldybių ir TIC specialistai. Gausi informacija apie lankytinus objektus ir vandens turizmo priemonių nuomos paslaugų teikėjus, specialaus plano rengėjams tolesniame darbe buvo itin naudinga. Be to, apklausos informacija buvo pagrindas ekspedicinei analizei vykdyti.

Tuo tarpu „Viseo“ atlikti tyrimai parodė, kad pastaraisiais metais ne tik išsilaiko pakankamai daug pradedančių vandens turizmo verslą paslaugų įmonių, bet ir didėja jų turimo vandens turizmo inventoriaus skaičius. Tokie rodikliai yra glaudžiai susiję su augančia vandens turizmo priemonių paklausa bei didėjančiu vandens turistų srautu. Šis tyrimas parodė, kad net 45 % respondentų planuoja padidinti vandens turizmo priemonių skaičių 8–20 vietų, 30 % – 1–7 vietomis, o 25 % – daugiau kaip 21 vieta.

Atliktos vandens turizmo paslaugas teikiančių įmonių apklausos rezultatai parodė, kad dažniausiai lankytojams ir turistams siūlomi vandens turizmo maršrutai yra Merkio (kaip dažniausiai siūlomą paminėjo 26,7 % respondentų), Šventosios (19,8 %), Ūlos (18,8 %), Lakajos (12,9 %), Žeimenos (9,9 %), Nemuno (5,9 %), Dubysos (5,9 %), Neries (5 %), Minijos (4 %) upėse.

Vienas iš svarbiausių tyrimo tikslų buvo nustatyti maksimalų turistų ir lankytojų srautą populiariausiuose vandens maršrutuose. Šiam tikslui buvo analizuojama, kiek galimų vietų yra nuomojamose vandens priemonėse ir kuriais maršrutais vandens turizmo priemonių nuomos teikėjai dažniausiai plukdo savo klientus. Atsižvelgiant į tai, kad apklausos metu buvo apklausta

apie trečdalį visų vandens turizmo priemonės nuomojančių teikėjų, o apklausoje dalyvavę respondentai dalį turimų priemonių paskirsto ne tik populiariausiuose, bet ir kituose maršrutuose, taip pat įvertinant, kad kai kurie turistai naudoja nuosavas plaukimo priemones, pateikiamus turistų srautų duomenis reikia vertinti kaip preliminarius: piko metu Merkio upės maršrutu plaukia 1 500 vandens turistų per dieną, Žeimenos, Lakajos, ir Aukštaitijos ežeryne – apie 1 200 vandens turistų per dieną, Šventojoje – apie 1 000 vandens turistų per dieną, Minijos upėje – apie 400, Šalčios upėje – apie 350, Dubysoje – apie 150 ir pan. Kadangi vandens turistų srautas ribojamas Ūlos maršrute, tai susidarantis plaukiančiųjų srautas yra iki 200 vandens turistų ar lankytojų per dieną, tačiau poreikis yra keturiskart didesnis.

Didėjantį vandens turizmo populiarumą rodo ir tai, kad 2006 m. pabaigoje daugiau kaip trečdalis paslaugų teikėjų planavo ne tik išigyti naujų vandens turizmo priemonių, bet ir siūlyti ir aptarnauti daugiau vandens turizmo maršrutų. Didžiausią plėtrą numato stambesnieji paslaugų teikėjai, turintys daugiau nei 40 vietų, ir jau aptarnaujantys ne vieną maršrutą.

Svarbu išskirti ir kitą anketinio tyrimo analizės rezultatą – turistų ir nuomos paslaugų teikėjų vertinamus maršruto patrauklumo kriterijus. Įprasta, kad didžiausią įtaką maršrutų populiarumui turi gamtos sąlygos – upės vaizdingumas, sraunumas, gamtos natūralumas ir pan., tačiau ne mažesnę įtaką maršruto pasirinkimui turi ir infrastruktūros išplėtojimas, kurį kaip svarbų maršruto pasirinkimo kriterijų minėjo 13 % respondentų. Įdomu, kad, respondentų nuomone, nesudėtingi maršrutai ramiose upėse arba ežeruose yra vienas iš pagrindinių maršruto patrauklumo kriterijų, kurį nurodė 9 % respondentų, ir analogiškai beveik tiek pat populiarūs yra sudėtingieji maršrutai, skirti labiau patyrusiems vandens turistams (12 % respondentų). Tokie tyrimų rezultatai pagrįsti pakankamai įvairiais vandens turizmo paslaugomis besinaudojančių asmenų poreikiais ir kriterijais ir, žinoma, iliustruoja iki šiol neišnaudojamas vandens turizmo išteklių galimybes.

Anketinės apklausos rezultatai bei Specialaus plano rengėjų atlikti ekspediciniai tyrimai parodė, kad lyginant su kitais maršruto patrauklumo aspektais maršruto infrastruktūra kol daro mažą įtaką maršruto populiarumui, kadangi daugeliu atveju jos praktiškai nėra. Kol kas sąlygiškai geriau išplėtotą yra tik Dubysos, Merkio, Šventosios, Minijos ir Ūlos upių maršrutų infrastruktūra.

Respondentų vertinimu, nebloga padėtis yra dėl privažiavimo prie vandens telkinių, taip pat egzistuoja pakankamai geros nakvynės galimybės egzistuojančiuose maršrutuose. Net 50 % respondentų teigė, jog trasose netrūksta nakvynės vietų, o 66 % – kad, netrūksta privažiavimų prie vandens. Tačiau pagrindines problemas maršrutuose sukuria trasų ženklavimo, specializuotų vandens trasų leidinių ir įrengtų trumpalaikio poilsio, įlipimo ir išlipimo vietų stoka. Anketinio tyrimo duomenimis 56 % respondentų nurodė, kad labiausia maršrutuose trūksta ženklų vietovėje, 59 % – labiausiai trūksta vandens trasų leidinių, 53 % – poilsio vietų sustojimui ir 47 % – įlipimo ir išlipimo vietų.

Dar vienas labai įdomus kriterijus nustatytas anketinio tyrimo metu yra vandens turizmo sezono trukmė. Įdomu pastebėti, kad tyrimo dalyvių – nuomotojų nurodytas galimas vandens turizmo sezonas yra keturi mėnesiai (nuo birželio pradžios iki rugsėjo pabaigos) didžiosiose upėse, tokiose kaip Merkys, Dubysa, Neris, Žeimena ir pan., o sezonas Ūlos, Šalčios, t. y. mažesnių upių maršrutuose buvo nurodytas penki ir daugiau mėnesių. Ekspedicinių tyrimų metu ir analizuojant užsienio vandens turizmo plėtros patirtį matyti, kad Lietuvoje vandens turizmo sezonas galėtų trukti daugiau kaip 6–8 mėnesius, tačiau dėl to reikia keisti visuomenėje nusistovėjusias nuostatas, požiūrį ir stereotipus.

1.3. Hidrologinė vandens turizmo išteklių analizė

Specialiojo plano esamos padėties analizės stadijos pagrindinis tikslas – parinkti ir pagrįsti potencialias nacionalines vandens turizmo trasas. Šiam tikslui pasiekti buvo atlikta hidrologinė vandens turizmo išteklių analizė. Lietuvos upių hidrologinėje analizėje buvo išskirti pagrindiniai hidrologiniai parametrai – svarbiausios potencialios turistinės trasos savybės: upės debitas, debito ir nuolydžio santykis; upės vagos nuolydis ir ruožo morfometriniis parametras – vingiuotumas. Analizės metu kiekvienas maršrutas suskirstomas ruožais 10–25 km, ~ 50 km ir ~ 100 km. Toks ruožų ilgis užtikrina vienos, dviejų ir daugiau dienų maršrutų galimybes, nes per dieną potencialus turistą praplaukia iki 25 km, o nacionalinė trasos statusas privalo užtikrinti šią galimybę. Analizėje pagal minėtus hidrologinius ir morfometrinius upių parametrus buvo išnagrinėtos 373 upės, kuriose išskirti 3065 ruožai.

Kitas labai svarbus aspektas hidrologinėje vandens telkinių analizėje, parenkant potencialius maršrutus, buvo upių nuotėkio hidrologinio režimo charakteristikos: vidutinis kritulių kiekis; upių maitinimo tipai (sniego, lietaus ir požeminis (gruntinis)); vyraujančių dirvožemių dirvodarinės uolienos. Šie parametrai tiksliai nusako vandens kiekį analizuojamame maršrute ar regione sezono metu, t. y. remiantis šiais rodikliais, galima žinoti, kurios perspektyvinės vandens turizmo trasos vandens kiekis ypač priklauso nuo iškritusių kritulių gausos, o kuri trasa paprastai yra papildoma požeminiu vandeniu ir pan.

Hidrologinėje analizėje upės sudalinamo ruožais pagal praplaukiamumą: išskiriami praplaukiami ištisus metus ruožai ir tam tikrais sezonais praplaukiami ruožai. Toks upių dalijimas ruožais užtikrina nacionalinių vandens turizmo trasų vientisumą trasoje. Upių ruožai, kurie *praplaukiami visus metus* skirstomi į kategorijas: didelių upių trasos, vidutinių upių trasos, mažų upių trasos; ir upių ruožai kurie *praplaukiami tam tikrais sezonais* – ekstremalios didelio nuolydžio trasos, mažiau ekstremalios mažo nuolydžio trasos.

Didelių upių trasoms priskiriami 10 didžiausių Lietuvos upių ruožai. Jų parinkimo kriterijai yra: praplaukiamumo parametras, kuris didesnis už 20, ir plaukimo ruožas, kuris turėtų viršyti 50 km. (1 priedas). Vidutinių upių trasoms pagal išnagrinėtus parametrus priskiriami 23 upių ruožai (1 priedas). Šių upių praplaukiamumo parametras kinta nuo 1,1 iki 20, o debitas didesnis nei 3 m³/s bei nuolydis ne didesnis nei 1,5 m/km. Trečioji praplaukiamų visus metus upių grupė yra – mažosios upės, skirtos aštresnių pojūčių vandens turizmo mėgėjams, bei reikalaujančios plaukimo patirties. Iš visų Lietuvos upių pagal pasirinktus parametrus buvo atrinktos 4 upės: Vokė, Kražantė, Akmena ir Babrungas. Mažų upių trasoms priskiriami 4 upių: Vokės, Kražantės, Akmenos ir Babrungo. Atrankos kriterijai tokie patys kaip ir vidutinių upių tik upės nuolydis viršija 1,5 m/km (1 priedas).

Upių pagal praplaukiamumo klasifikaciją ruožai, kurie praplaukiami tam tikrais sezonais, t. y. tik pavasario ar lietingo rudens laikotarpiais – ekstremalios didelio nuolydžio trasos bei mažiau ekstremalios mažo nuolydžio trasos. Jos buvo parenkamos pagal šiuos kriterijus: praplaukiamumo parametras yra ne mažesnis už 0,1 ir ne didesnis už 1,0; vidutinis metinis debitas turi būti didesnis už 0,4 m³/s.

Nuolydis pirmu atveju didesnis už 2 m/km, o antru atveju nuolydis ne mažesnis už 0,4 ir ne didesnis už 2 m/km. Ekstremalių didelio nuolydžio trasų buvo atrinkta 18, o mažiau ekstremalių mažo nuolydžio trasų – 59 (1 priedas).

1.4. Ekspedicinių tyrimų rezultatų analizė

Išsamų vandens turizmo išteklių, paslaugų ir infrastruktūros analizė buvo atliekama ekspedicinių tyrimų metu. Dauguma kriterijų buvo parinkti ir nustatyti Specialaus plano rengėjų grupei atliekant esamų maršrutų tyrimus vietovėje.

Pagrindinis ekspedicijų rengimo tikslas buvo – nustatyti, kokie svarbiausi kriterijai turėtų būti keliami nacionalinėms turistinėms trasoms, taip pat kokios vandens turizmo galimybės yra Lietuvoje, kokios yra pagrindinės problemos ir kokie galėtų būti jų sprendimo būdai.

Ekspediciniai tyrimai buvo atliekami 2006 metais nuo gegužės 13 d. iki spalio 14 d. Šie tyrimai reikalingi esamos būklės analizei atlikti bei potencialių trasų aprašams parengti (2 priedas). Ekspedicijų metu buvo tikslinama informacija, surinkta anketinių tyrimų, konsultacijų su ekspertais metu bei literatūriniai vandens maršrutų aprašai. Ekspedicijų metu buvo renkama informacija apie trasų infrastruktūrą, populiarumą, plaukimo galimybes, kraštovaizdžio vaizdingumą bei turistinį patrauklumą ir pan., tikslinami maršrutų aprašai, atliekami geodeziniai vietovės matavimai, patikslinant patrauklių objektų lokalizaciją, esamos infrastruktūros vietą bei ieškant potencialios vietos reikalingai infrastruktūrai įrengti.

Ekspedicijų metu buvo tiriamos hidrologinės analizės metu išrinktos upės ir kiti vandens telkiniai, t. y. galimi potencialūs maršrutai. Taip pat kartu buvo atliekamas jų vertinimas sauso vasaros laikotarpio metu, nes 2006 metų vasara buvo labai sausa, tiek dėl gruntinio vandens stygiaus, tiek dėl kritulių stygiaus. Labai daug dėmesio ekspedicijų metu buvo skiriama prie vandens esančios infrastruktūros analizei ir ekspertizei bei naujos, reikalingos infrastruktūros poreikiams nustatyti. Šis aspektas buvo vertinamas pagal įrengimo galimybes bei poilsiautojų ir turistų poreikius.

Daug dėmesio infrastruktūros analizei ir galimybėms specialiajame plane yra skiriama dėl įvairių priežasčių. Rinkos tyrimų ir konsultacijų grupės „Viseo“ atliktas anketinis tyrimas taip pat parodė, kad, respondentų teigimu, daugiau kaip du trečdaliai vandens turizmo mėgėjų renka kelis dienas maršrutus su nakvyne ir labiausiai linkę nakvoti palapinėse (taip atsakė daugiau kaip pusė respondentų). Tai rodo, kad egzistuojantis poilsio ir nakvynės vietų infrastruktūros trūkumas ne tik sudaro nepatogumų turistams, bet kai kuriais atvejais gali apskritai lemti vandens turizmo perspektyvas ir galimybes. Svarbu pabrėžti, kad daugiau kaip trečdalis respondentų, t. y. vandens turizmo priemonių nuomotojų, neturėjo žinių apie nakvynės galimybių esamą padėtį prie vandens turizmo maršrutų. Tai patvirtinta ir tokį faktą, kad kol kas vienos rūšies paslaugų teikėjai (įrangos nuomos) veikia visiškai atskirai nuo kitos paslaugų rūšies teikėjų (apgyvendinimo paslaugų) ir paslaugos šioje srityje kol kas faktiškai kompleksškai neteikiamos.

1.5. Vandens turizmo maršrutų analizė ir vertinimas turistiniu požiūriu

Galutinis etapas nacionaliniams maršrutams parinkti specialiajame plane buvo hidrologinės analizės ir ekspedicijų metu išrinktų potencialių vandens turizmo maršrutų analizė ir vertinimas turistiniu požiūriu.

Turistinio požiūrio analizės dalis buvo grindžiama tokiais kriterijais:

- Maršruto populiarumas, kaip vertinami populiariausi Lietuvoje vandens turizmo maršrutai;
- Savivaldybių, TIC, regioninių ir nacionalinių parkų vandens turizmo plėtros projektų analizė;
- Sezoniškumas, išrenkant ilgiausią sezoną turinčius vandens turizmo maršrutus;
- Ekspertinis kultūrinio, gamtinio maršruto patrauklumo vertinimas.

- Galimos plaukiojimo priemonių rūšys, detalizuojamos plaukiojimo priemonių naudojimo telkiniuose galimybės.

Populiarumas. Vandens turizmas Lietuvoje ypač išaugo per pastaruosius 3 metus. Vandens turizmo priemonių nuomos paslaugas 2002 metais teikė apie 30 paslaugų teikėjų, o 2006 m. jau galima buvo jų priskaičiuoti apie 350. Anketinio tyrimo rezultatais ir ekspertiniu vertinimu, populiariausiais vandens turizmo maršrutais Lietuvoje yra laikomi: Merkys, Ūla, Lakaja ir Aukštaitijos nacionalinio parko ežerynas, Šventoji ir Antalieptės marios, Žeimena, Nemunas, Dubysa, Neris, Šalčia, kurių populiarumas siekia 5-27 proc. (2 priedas. Anketinis tyrimas) Tokią susidariusią situaciją įtakojo nusistovėjusios nuostatos ir tradicijos, gamtinės sąlygos, esama infrastruktūra bei žiniasklaidos ar rinkodaros priemonės ir pan.

Vandens turizmo maršrutas Ūla yra Dzūkijos nacionalinio parko, t. y. žmogaus veiklai jautrioje, teritorijoje, turinčioje savo teisinį statusą ir griežtus naudojimo ir bei turistinio poveikio reglamentus. Tačiau Ūlos vandens turizmo trasa turi išskirtinį vaidmenį Lietuvoje, joje vandens turistų srautas yra ribojamas iki 100 vandens turizmo priemonių – 200 asmenų per parą (patvirtinta Dzūkijos nacionalinio parko direktoriaus 2006 m. balandžio 6 d. įsakymu Nr. 38). Poreikis reglamentuoti vandens turizmo paslaugų vartotojų srautą atsirado dėl gamtinės aplinkos jautrumo ir ypatingo turistų intereso, nes Ūla yra laikoma viena gražiausių, įdomiausių ir populiariausių upių Lietuvoje. Šia nuostatą patvirtino ir „Viseo“ 2006 m. atliktos anketinės apklausos tyrimo rezultatai.

Ūla yra Merkio upės intakas, todėl natūralu, kad tai pritraukia gausų kiekį vandens turistų, juolab kad ši teritorija turi koncentruotą nuomos paslaugų teikėjų pasiūlą, t. y. gausias vandens turizmo priemonių nuomos galimybes.

Aukštaitijos regionas Lietuvoje turi daugiausiai ežerų turinčio regiono statusą, todėl centrinė regiono teritorija, turinti gausiausią vietinių ir užsienio turistų srautą, yra Aukštaitijos nacionalinis parkas. Esamos gamtinės ir turizmo plėtros sąlygos pritraukė vandens turizmo paslaugų teikėjų bei vartotojų interesą, nes paprastai ir turistai renkasi tokias vietas, kur turistų galimybių ir poilsio leidimo būdų ar pramogų gausa yra didelė.

Antalieptės marių teritorija yra gausiai lankoma vandens turistų ne tik dėl puikių gamtinių sąlygų, bet ir dėl UAB „Degesa“ vykdomos veiklos: labai geros infrastruktūros, garantuotų priemonių nuomos galimybių, aiškių maršrutų, jų aprašų ir pan. Vietinių paslaugų teikėjų teigimu, Antalieptės mariose per savaitgalį apsilanko virš 5 tūkst. lankytojų ir turistų, per sezoną tai sudaro apie 100–120 tūkst. lankytojų ir turistų.

Parengtų projektų ir kitų vandens turizmo plėtros projektų analizė. 2003–2006 metais Valstybinio turizmo departamento, Vidaus vandens kelių direkcijos, apskričių ir savivaldybių užsakymu parengta 11 galimybių studijų, susijusių su vandens turizmo plėtra. Pagal atliktą su vandens turizmu susijusių projektų analizę didžiausią įdirbį ir dėmesį yra pritraukę šie maršrutai: Nemunas, pajūris ir Kuršių marios, Minijos žemupys, Jūra ir Dubysa.

Sezoniškumas. Vykdytos „Viseo“ anketinės apklausos analizė patvirtino nuostatą, kad esamas vandens turizmo sezonas yra gerokai trumpesnis už galimą, t. y. tinkamo Lietuvoje vandens turizmo sezono trukmė yra 6–8 mėnesiai, esant gerai vandens turizmo infrastruktūrai arba modernesnėms vandens turizmo priemonėms šis terminas galėtų būti dar pratęsiamas, o esamas nusistovėjęs sezonas trunka 4–5 mėnesius.

Ekspertiniu vertinimu Lietuvoje vandens turizmo sezonas prasideda birželio viduryje ir baigiasi rugpjūčio viduryje, t. y. nuo Joninių iki Žolinės. Birželio pradžioje vandens turizmo paslaugų

teikėjai jau teikia priemonių nuomos paslaugas, tačiau poreikis nuomai būna gerokai mažesnis, analogiška situacija ir rugpjūčio pabaigoje bei rugsėjo pradžioje.

Įdomu pastebėti, kad vandens turizmas Kanadoje yra labai populiarus ir vėlyvą rudenį, ir ankstyvą pavasarį. Kanados vandens turistų tikrai nebaugina nei pirmasis išalas, nei pavasariniai potvyniai, dažnai kelionės organizuojamos tik rudenį, raustant klevų lapams ar šalant, esant šerkšniui ir pirmiesiems šalčiams. Tačiau tokios klimatinės galimybės bei sezonų skirtingumas Lietuvoje kol kas dar traktuojamos kaip ekstremalus ir nepopuliarus vandens turizmas ir sportas.

Todėl, numatant vandens turizmo plėtrą ir investicijas į infrastruktūrą, būtina įvertinti ne tik oro temperatūrą, bet ir vandens kiekį trasose. Racionaliu situacijos sprendimu būtų nuostata, kad pirmiausia nacionalinėmis vandens turizmo trasomis turi tapti tos trasos, kurių vandens pakanka visus metus, t. y. ir sausuoju metų periodu, kaip buvo 2006 m. vasarą, nacionalinės vandens turizmo trasos neturi išdžiūti. Analogiškas vertinimas buvo atliekamas ir hidrologinių parametų analizėje bei patvirtino vandens išteklių panaudojimo galimybes ir jautrumą klimatinėms, ir gamtinėms sąlygoms.

Vandens turizmo kultūrinis ir gamtinis patrauklumas. Vandens turizmo išteklius sudaro ne tik pats vandens turizmo maršrutas ar trasa, tačiau ir gamtiniai išteklių bei kultūrinis paveldas jos prieigose. Taip pat būtina vertinti, kad didelį indėlį į vandens turizmo patrauklumą įdeda ir rinkodara bei propagavimas.

Ekspedicinių tyrimų metu buvo nustatyta, kad vandens turistui patrauklūs lankytini objektai yra ne toliau nei 1 km zonoje esančios gamtos ir kultūros vertybės, nes didesnis atstumas pasiekti objektą keliaujant pėsčiomis nuo vandens ir grįžti atgal prie vandens nėra patrauklus. Taip pat palikti vandens turizmo priemonės trasoje nėra saugu ir paprasta, o palikti vieną iš grupės narių saugoti ne tik priemonių, bet ir kartu plukdomų daiktų yra sudėtinga.

Planuojant ir analizuojant turistines trasas, buvo naudota Kultūros paveldo centro sukaupta informacija apie valstybinės reikšmės kultūros ir gamtos paveldo objektus (duomenys buvo gauti iš VĮ Valstybinio žemėtvarkos instituto Kraštovarkos ir teritorijų planavimo skyriaus), kuri rengiant trasų aprašus taip pat buvo įtraukta, analizuojama ir tikrinama vietovėje.

Lankytinų turistinių vandens turizmo maršrutų aprašymuose įtraukti lankytini objektai esantys, 1 km spinduliu į abi puses nuo potencialaus vandens telkinio kranto linijos. Dauguma jų yra sunkiai pasiekiami ir nepritaikyti lankyti ypač iš upės pusės. Tačiau numatant viešąjį turizmo infrastruktūrą galima prognozuoti, kad turistų interesas tokiems objektams pagerės, padidės jų svarba ir lankomumas. Taip pat išskiriant prioritetus kultūros ir gamtos objektams tvarkyti, būtų naudinga pirmiausia tvarkyti prie nacionalinių trasų esančius objektus. Todėl trasų aprašai (2 priedas) yra naudingi ir kaip kultūros, ir kaip gamtos vertybių sąvadai, kurie gali būti naudingi ne tik rengiant šį specialųjį planą, bet ir aktyvinant kultūrinio ir gamtinio paveldo svarbą ir vertinimą Lietuvoje bei skatinant jų lankymą.

Vandens turizmo turistinį patrauklumą ir populiarumą labiau įtakoja plaukimo sąlygos ir artimoji upės aplinka, kurios sudaro galimybes, pirmu atveju, patirti atitinkamus fizinius išpūdžius (pramogas, ekstremalumą ar ramybę) ir, antru atveju, estetinį pasitenkinimą. Todėl vandens turizmo trasų patrauklumui yra labai svarbus kraštovaizdžio vaizdingumo faktorius. Trasos kraštovaizdžio įvairovė bei vaizdingumas – reljefo raiškingumas, krantų profilis, atodangos, šaltiniai, miškai ir kita augmenija, „laukinė“ gamta didina vandens turizmo turistinį patrauklumą, o lygumų, agrarinis kraštovaizdis, ištiesintos upių vagos, polderiai, pylimai, monotoniškas plaukimas mažina patrauklumą. Tai patvirtina ir anketinio tyrimo rezultatai, kurie akivaizdžiai vandens turizmui naudojamas „vaizdingas“ upes pristato „patraukliomis“, o

„nuobodžias“ priskiria „nepatrauklių“ vandens turizmui upių grupei. Jei turistų srautas neviršija 3-5 proc. siūlytina tokias upes nepriskirti planuojamų nacionalinių vandens turizmo trasų kategorijai.

1.6. Vandens turizmo infrastruktūra

Anksčiau aprašyta specialiojo plano hidrologinio tyrimo analizė parodė, kad labai svarbūs vandens turizmui yra hidrologiniai parametrai (išnagrinėti anksčiau), nes turistui svarbu žinoti, kokio sudėtingumo maršrutu jis plaukia, kokie kraštovaizdžio vaizdai lydės jį kelionėje, kokias kliūtis jis sutiks trasoje ir pan. Tačiau kartu Lietuvos turistui ir lankytojui yra labai svarbu, kokią infrastruktūrą jis ras trasoje: privažiavimas, įlipimas, išlipimas, atokvėpio vieta, poilsiavietė ar stovyklavietė ir pan.

Turistiniai infrastruktūros objektai egzistuojančiuose maršrutuose yra išsidėstę labai netolygiai, gausiausios ir patraukliausios vietos, vandens turistų vertinimu, yra saugomose teritorijose, todėl ypač daug dėmesio buvo skirta saugomų teritorijų tvarkymo planų analizei planuojamose trasose, o taip pat ekspedicinių tyrimų metu, kur dažniausiai parkų administracijų bei savivaldybių specialistų dėka yra kuriamos naujos stovyklavietės, poilsiavietės bei atokvėpio vietos. Nemažu indėliu prie infrastruktūros gerinimo prisideda ir privatūs asmenys, tvarkantys vandens pakrantes bei savo sklypuose įrengiantys stovyklavietes ir kitas įlipimo ar išlipimo vietas. Tačiau jų kol kas dar nepakanka, todėl vandens turizmas Lietuvoje dažniausiai yra mažai civilizuotas, turintis minimalias komforto galimybes, bet išlaiko glaudų ryšį su gamtiniais ir kultūriniais ištekliais.

Aktuali esamos infrastruktūros panaudojimo problema Lietuvoje yra privačių žemės savininkų interesas vandens pakrančių teritorijoje. Kol kas populiariausia Lietuvoje yra drausti įeiti į privačią teritoriją arba naudotis sukurta infrastruktūra, bei siūlomomis paslaugomis. Dažniausiai privačios žemės savininkai sukuria konfliktą dėl stovyklaviečių, poilsiaviečių ar kitos pakrančių infrastruktūros panaudojimo turistams, kai šie nėra stacionarių (apgyvendinimo, maitinimo ir pan.) paslaugų naudotojai. Visose pakrantėse dominuoja ženklai „privati teritorija“ ir pan.

Šiuo metu Lietuvoje ypač sparčiai gausėja pramogų ir maitinimo paslaugų, tačiau tokios tendencijos dar neliečia vandens turizmo maršrutų bei gretimų jiems teritorijų. Dažniausiai keliaujantys vandens turizmo priemonėmis turistai ir lankytojai maitinasi patys, nes trasoje įsigyti ir garantuoti maitinimą kol kas yra sudėtinga. Tačiau būtina paminėti sektinus pavyzdžius Šventosios upės maršrute, kur jau galima rasti privataus verslo iniciatyvų įgyvendintų pasiūlymų gauti maistą į plaustą ar baidarę nuo tiltelio ar pavėsinės.

1.7. Vandens turizmo informacija, rinkodara ir marketingas

Informacija, rinkodaros ir marketingo priemonės vandens turizmo sityje yra minimaliai plėtojamos.

Trūksta informacijos spaudoje, leidiniuose, žiniasklaidoje apie galimus vandens turizmo maršrutus, nėra būtinų specializuotų vandens turistams skirtų leidinių. Dauguma vandens turistų naudojami sena 20–30 metų senumo informacija iš sovietinio laikotarpio aprašų. Trūksta žemėlapių, skirtų vandens turistams. Keletas rengtų projektų metu išleistų leidinių nepatenkina esamo vandens turistų srauto poreikio ir nepaskirsto srautų.

Taip pat būtina pabrėžti, kad dažniausiai nėra ženklinimo ir vietovėje. Vienintelis ženklinimas vietovėje, susijęs su vandens turizmo trasomis, yra įrengtas regioninių arba nacionalinių pradų administracijų iniciatyva arba privačių asmenų iniciatyva. Tačiau tokia padėtis iš esmės blogina

plaukimo sąlygas, nes plaukiantieji nesiorientuoja teritorijoje ir tai stipriai blogina vandens turizmo sąlygas Lietuvoje.

Būtina pabrėžti, kad šiuolaikinėmis technologijomis tampa mažiau aktualūs ir reikalingi turistiniai vandens trasų žemėlapiai, nes vietovės nustatymo galimybės dabar yra įmanomos ir mobiliųjų telefonų, ir GPS, ir kitomis priemonėmis. Tačiau vis dar dauguma vandens turistų naudojami žemėlapiai, maršrutų ženklais ir pan., todėl privalo būti priemonės jiems naudoti potencialius ir esamus vandens turizmo maršrutus.

Svarbi vandens turizmo marketingo rūšis visiškai neišnaudojamas Lietuvoje, tačiau populiaru užsienyje, yra *maršruto tematika*. Nacionalinėms trasoms skatinti galėtų būti naudojamos įvairios idėjos. Jei maršruto svarba yra patvirtinta išlikusiais istoriniais faktais arba jei šiuo metu maršrute yra, arba galėtų būti propaguojamos įvairių vandens priemonių rūšys (sieliai, plaustai, senovinės valtys ir pan.), arba jei maršrute gausu rėvų, arba jei trasoje gausu mitologinių akmenų ir pan. – tokie faktai taip pat sustiprintų maršruto patrauklumą bei galimybes tapti patraukliu maršrutu vandens turizmo mėgėjams.

1.8. Apibendrinimas

Dabartiniu laikotarpiu vandens turizmo infrastruktūra yra labai menkai išplėtotą, trūksta infrastruktūros ir paslaugų, kurios būtų ne tik nuoma, bet ir turistų srauto aptarnavimas (apgyvendinimas, maitinimas ir pan.). Nepakanka siūlomų paslaugų įvairovės, nepakankamai dėmesingai analizuojami vandens turistų srauto poreikiai ir galimybės. Vandens turizmas Lietuvoje yra labai populiarus tik keliose upėse (trasose), kurios jau nėra pajėgios priimti gausų trumpo sezono lankytojų srautą, todėl vandens turizmas tampa pavojingu saugomoms teritorijoms, o ir patiems turistams tai tampa nebe poilsiu, o tik savotiškų užgaidų tenkinimu (Ūlos pavyzdys). Didelė gausa visos Lietuvos vidaus vandens išteklių lieka neišnaudojami ir neplėtojami. Vienu svarbiausių veiksnių, įtakojančių upių vandens turizmui pasirinkimą yra turistinis patrauklumas ir infrastruktūros galimybės. Informacijos sklaida apie vandens turizmą taip pat nepakankama, ir ypač apie naujas jo galimybes.

2. KONCEPCIJA: NACIONALINĖS VANDENS TURIZMO TRASOS

Pabaigus natūrinius tyrimus, įvertinus galimybes rengti nacionalines vandens turizmo trasas įvairiuose regionuose (hidrologinės analizės, žemės nuosavybės, gamtinio, kultūrinio ir turistinio patrauklumo požiūriu) bei įvertinant Planavimo programos reikalavimus bei suinteresuotų institucijų atstovų pastabas ir komentarus, formuojama vandens turizmo trasų sistemos koncepcija.

Nacionalinių vandens turizmo trasų koncepcija parengta vadovaujantis susijusiais teisiniais dokumentais, statybos ir įvairios paskirties žemės bei objektų naudojimo ir priežiūros reglamentais bei įvertinus ekspedicinių ir teorinių tyrimų rezultatus, aprobuojant formuluojamus pasiūlymus su susijusiomis institucijomis. Vandens turizmo trasos planuojamos vidaus vandens keliuose ir didesnio turistinio patrauklumo upėse, taip pat iki šiol mažiau vandens turizmui naudojamose, bet turinčiose pakankamą plėtros potencialą, upėse, kad būtų galima sukurti vientisą turistams patrauklių vandens turizmo trasų tinklą.

Koncepcijoje suformuluojami būtini apibrėžimai ir sąvokos, pateikiami trasų formavimo, projektavimo ir įgyvendinimo bei priežiūros principai, siūlomos nacionalinių vandens turizmo trasų tinklo sudedamosios dalys.

2.1. Nacionalinių vandens turizmo trasų formavimo tikslai

Nacionalinė vandens turizmo trasos planuojamos siekiant:

- suformuoti vientisą trasų tinklą, palankų kurti konkurencingus turizmo produktus, skirtus vietinių ir užsienio turistų kelionėms ir reprezentuojančius Lietuvos regionus, svarbiausius šalies turizmo išteklius,
- pagerinti vandens turizmo plėtros galimybes Lietuvoje,
- jungti pavienes, savalaikiškai susiformavusias vandens turizmo trasas ir maršrutus regioniniuose bei nacionaliniuose parkuose į vientisą sistemą, užtikrinant galimybes rinktis įvairios trukmės vandens turizmo keliones bei savarankiškai planuoti įvairius keliavimo maršrutus,
- inicijuoti naujų mažų upių vietinių vandens turizmo trasų ir maršrutų kūrimą, taip papildant vandens turizmo sistemą ne tik įvairios trukmės, bet ir įvairaus sudėtingumo maršrutais,
- skatinti vidaus vandens kelių naudojimą pramoginiam ir aktyviam turizmui.

Tikėtinas Nacionalinių vandens turizmo trasų ekonominis poveikis:

- racionaliau panaudoti turizmo išteklius ir sukurti geresnes planavimo sąlygas vandens turizmo trasų plėtrai,
- sudaryti geresnes sąlygas privataus verslo atsiradimui prie vandens turizmo trasų,
- sukurti vandens turizmo rinkodaros priemones ;
- skatinti vietinių ir užsienio turistų srautus ir tolygesnę jų sklaidą, plėtojant vandens turizmo galimybes.

2.2. Nacionalinių vandens turizmo trasų apibrėžimai ir sąvokos

Nacionalinės trasos samprata: rengiamu nacionalinių vandens turizmo trasų specialiuoju planu yra planuojamos nacionalinės svarbos vandens turizmo trasos, kurios atrenkamos pagal nustatytus atrankos kriterijais. Nacionalinę svarbą apibrėžiantis vandens turizmo trasos statusas reiškia, kad įvardinta vandens turizmo trasa atitinka nustatytus kriterijus ir pristato reikšmingiausias

(išskirtines) Lietuvos vandens turizmo galimybes kaip gamtinio, taip ir infrastruktūros išvystymo potencialo požiūriu.

Nacionalinė vandens turizmo trasa – rekreaciniais ar turizmo tikslais keliauti suplanuotas, įrengtas ir specialiais trasos ženklais vietovėje paženklintas vientisas didelio rekreacinio potencialo ir keliauti reikiamos vandens turizmo infrastruktūros objektas.

Nacionalinių vandens turizmo trasų tinklas – vientisas vandens turizmo trasų tinklas, apimantis didžiausio rekreacinio potencialo vietas ir sudarantis galimybes organizuoti daugiadienes vandens keliones bei parengti įvairius vandens turizmo maršrutus.

Turistinis maršrutas – rekreaciniais ar turizmo tikslais keliauti pagal kelionės tematiką ir pobūdį suplanuotos kelionės aprašas, nurodantis kelionės pradžią, pabaigą ir sustojimus.

Vandens turizmo infrastruktūra – informacinės nuorodos ir keliavimui vandens priemonėmis bei poilsiui skirti įrengimai – prieplaukos (ar lieptai), įrengimai įlipimo ir išlaipinimo vietose, poilsiavietės, stovyklavietės ir kt.

2.3. Nacionalinių vandens turizmo trasų tinklo formavimo principai

Šio specialaus plano nacionalinių trasų formavimo principinė schema pagrįsta Nacionalinių dviračių trasų ir Nacionalinių autoturizmo trasų koncepcijų gairėmis, nes tiksliai atitinka nacionalinių turistinių trasų formavimo principus, pagrįstas Valstybinio turizmo departamento vykdomos politikos nuostatas ir turistų poreikius ir galimybes.

SAUGUMAS. Kelionės vandens priemonėmis turi būti saugios tiek eisimo saugumo požiūriu vidaus vandens keliuose ir upėse ar ežeruose, tiek infrastruktūros požiūriu vietovėje, kai plaukiantieji turi visą informaciją apie kliūtis trasoje bei galimas išlipimo ar įlipimo bei poilsio galimybes. Keliaujančiųjų laisvo judėjimo galimybes (ypač kai tai susiję su užsienio turistais) gali riboti Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymas bei atitinkami poįstatyminiai teisės aktai, todėl Lietuvos pasienio zonos, sutampančios su ES pasienio zona, upės šiame planavimo laikotarpyje, nėra įtraukiamos į nacionalinės reikšmės vandens turizmo trasų tinklą, bet tai neriboja šių upių galimybių panaudoti kituose projektuose. Nacionalinių vandens turizmo trasų saugumo klausimai apima ne tik plaukimo sąlygas, bet ir infrastruktūros įrengimą ir rinkodaros veiksmus, todėl pasienio zonos veiklos ir lankymo apribojimai sukuria „rizikos“ aspektą, kuris ir neleidžia planuoti tokio lygmens trasas pasienio zonoje.

UNIVERSALUMAS. Kuriant bendrą vandens turizmo trasų tinklą, nacionalinės vandens turizmo trasos parenkamos taip, kad nacionalinės ir numatomos vietinės turizmo trasos tarpusavyje sietųsi į vientisą tinklą, ilginant kelionės trukmės galimybes ir įvairovę ir integruojant patrauklius turizmui vandens bei kitus gamtinius, kultūrinius išteklius, į bendrą nacionalinę turizmo sistemą. Nacionalinėmis trasomis parenkamos ilgiausiam turizmo sezonui tinkančių upių trasos, sudarant sąlygas vietinėms, mažosioms Lietuvos upėms, einančioms trasoms laisvai integruotis į bendrąjį nacionalinių vandens turizmo trasų tinklą. Trasų universalumas grindžiamas ir galimų maršrutų tematika, kai poilsiautojai ir turistai gali rinktis ne tik galimybę plaukti ir pasiekti vieną ar kitą tikslinę vietovę ar pratęsti kelionę kita upe, bet ir kelionės metu susipažinti su trasos tematika (mitologinė trasa, istorinis maršrutas ar kelionė sieliais ir pan.) arba patirti skirtingų fizinių krūvių plaukimą.

TURISTINIS ATRAKTYVUMAS. Nacionalinės vandens turizmo trasos planuojamos patraukliausiomis pagrindinėmis Lietuvos upėmis ir ežerynais bei apjungiant tris nacionalinius

parkus (Aukštaitijos, Dzūkijos ir Kuršių nerijos), pirmiausiai akcentuojant gamtinių vertybių svarbą, jų patrauklumą keliaujant upėmis, taip sukuriant galimybę stebėti vietas iš vandens telkinio ir patirti estetinius pojūčius. Kartu akcentuojama aktyvaus turizmo nauda žmonių sveikatingumui, bet, svarbiausia, vandens turizmas propaguojamas ne stichiškai susiformavusiam srautui, o formuojant turistų srautus ir paskirstant juos pagal poreikius ir galimybes po visą Lietuvos teritoriją, siūlant naujus išteklius ir paslaugas ir gerinant turistinių lūkesčių patenkinimą.

PLĖTROS GALIMYBĖS. Dabartiniu laikotarpiu aktyvus turizmas tampa vis populiariesnis, todėl jo svarba gyventojų sveikatingumui ir galimybių įvairovė taip pat turi būti stiprinama. Projektuojamos vandens turizmo trasos sujungs pavienes atskiras esamas ir siūlomas naujas trasas į vientisą sistemą, tam tikslui sukuriant atitinkamą infrastruktūrą prie svarbiausių vandens trasų tinklo visoje Lietuvos teritorijoje. Toks vandens turizmo sistemos kūrimo principas pagrįstas faktais, kad visos mažosios upės priklauso didžiųjų upių baseinams, todėl jų, kaip vietinių trasų, turinčių kitus atraktyvumo kriterijus keliavimo specifika, ekstremalumo laipsnis ir pan.), papildymas nacionalinių trasų sistemos tik užtikrins bendrojo vandens turizmo plėtoją Lietuvoje.

RACIONALUMAS. Nacionalinių vandens turizmo trasų tinklas siejamas su esamais vidaus vandens keliais, statomomis stacionariosiomis ir mobiliosiomis prieplaukomis, taip pat su patraukliausiais šiuo laikotarpiu siūlomais vandens turizmo maršrutais ir trasomis. Taip pat būtina pabrėžti, kad šio specialaus plano sprendiniai bus visiškai suderinti su Saugomų teritorijų tarnybos tvarkymo planais, nesukuriant konflikto saugomose teritorijose, bei atitinkamai remiantis patvirtintais susijusiais reikalavimais tokio lygio ir rūšies sprendiniams planuoti, projektuoti, įgyvendinti ir prižiūrėti. Nacionalinių vandens turizmo trasų tinklas, taip pat turi būti pakankamai optimalus, kad atitiktų realias šiandienos galimybes įgyvendinti reikiamos infrastruktūros projektus, kad finansiniai resursai būtų naudojami racionaliai, o sukurta infrastruktūra panaudojama efektyviai.

HIDROLOGINĖS SĄLYGOS. Vidaus vandens telkinių hidrologiniai parametrai – vandens debitas, upių nuolydis, vandens lygio sezoniniai svyravimai, vingiuotumas sudaro pagrindines sąlygas, skiriant upes į tinkamas ar netinkamas vandens turizmui. Planuojant nacionalinės reikšmės vandens turizmo trasas šie parametrai turi būti taikomi ir vertinami taip, kad plaukimas netrunkamai (nuolat) galėtų vykti netrumpiau kaip 6-8 mėnesių laikotarpyje ir trasos pralaidumas būtų optimalus (neleistų susidaryti „kamščiams“).

Potencialių vandens turizmo upių vertinimas pagal nacionalinių vandens turizmo trasų tinklo formavimo principus pateikiamas 4 priede (lentelė Nr. 6)

2.4. Nacionalinių vandens turizmo trasų tinklo alternatyvos ir jų palyginimas

Kuriant vandens turizmo trasų sistemą, gali būti numatomos dvi sistemos kūrimo ir plėtros alternatyvos: **linijinė** ir **tinklinė** alternatyvos.

Linijinės alternatyvos principai (KONCEPCIJA-L). Nacionalinė vandens turizmo trasų sistema formuojama skirtingų dydžių upėmis, pritraukiant skirtingų poreikių vandens turizmo lankytojus ir turistus. Šis trasų sistemos principas reikalautų infrastruktūros susisiekančiose upėse ar ežerynuose, pritaikant jas vandens turizmui pvz., *Ūla, Merkys ir Nemunas* arba *Aukštaitijos ežerynas, Žeimenas, Neris ir Nemunas* ir pan.

Tinklinės alternatyvos principai (KONCEPCIJA-T). Tinklinė trasų sistema formuojama ilgą sezoną praplaukiamuose susisiekančiuose vandens telkiniuose, pritraukiant skirtingų poreikių

vandens turizmo lankytojus, plėtojant sezoniškumo įtaką, mažinančią infrastruktūrą ir užtikrinant regioninių ir vietinių turizmo trasų plėtros galimybes.

Koncepcijos alternatyvoms vertinti bus naudojami Specialiojo plano planavimo darbų programoje detalizuoti palyginimo kriterijai: hidrografinės ir techninės galimybės, įrengimo sąnaudos, žemės ir infrastruktūros nuosavybės, rinkos poreikių, verslo aplinkos, poveikio aplinkai požūriais.

Eil. nr.	Palyginimo kriterijai	Linijinė sistema KONCEPCIJA-L	Tinklinė sistema KONCEPCIJA-T
1.	Hidrografinės ir techninės galimybės	<ul style="list-style-type: none"> • Hidrografinės sąlygos turistams garantuoja plaukimo sąlygas trumpo sezono metu • Techninės infrastruktūros įrengimo galimybės sunkina trasos ilgio ribotumas • Turistai turi galimybę rinktis linijinę vandens turizmo trasą 	<ul style="list-style-type: none"> • Hidrografinės sąlygos turistams garantuoja plaukimo sąlygas ilgo sezono metu • Techninės infrastruktūros įrengimo galimybės lengvina didelių trasų ilgį • Turistai turi galimybę rinktis bet kurią tinklinės trasų sistemos atkarpą, neribojant jų poreikių ir galimybių
2.	Įrengimo sąnaudos	<ul style="list-style-type: none"> • Trasos įrengimo sąnaudos tiesiogiai priklauso nuo priemonių įgyvendinimo programos: kuo daugiau infrastruktūros, tuo didesnės sąnaudos 	<ul style="list-style-type: none"> • Trasos įrengimo sąnaudos tiesiogiai priklauso nuo priemonių įgyvendinimo programos: kuo daugiau infrastruktūros, tuo didesnės sąnaudos
3.	Žemės ir infrastruktūros nuosavybės	<ul style="list-style-type: none"> • Trasos infrastruktūros įrengimo galimybės riboja žemės nuosavybės klausimai 	<ul style="list-style-type: none"> • Trasos infrastruktūros įrengimo galimybės riboja žemės nuosavybės klausimai
4.	Rinkos poreikiai	<ul style="list-style-type: none"> • Didėjantis turistų susidomėjimas vandens turizmu sukuria vandens turizmo trasų tinklo poreikį, todėl viena linijinė trasa negali išspręsti kylančių problemų • Didėjančios vandens turizmo paslaugų teikėjų galimybės nesant trasų tinklui sukuria turistų kamščius trasose (Ūlos, Merkio maršrutų pavyzdžiai piko metu) 	<ul style="list-style-type: none"> • Didėjantis vandens turistų aktyvumas reikalauja tankaus vandens turizmo trasų tinklo, • Didėjančios vandens turizmo paslaugų teikėjų galimybės sukuria turistinių trasų pasirinkimo galimybių poreikį
5.	Verslo aplinka	<ul style="list-style-type: none"> • Verslui sukuriama palankios sąlygos linijinio vandens turizmo sistemos teritorijoje 	<ul style="list-style-type: none"> • Verslui sukuriama palankios sąlygos tinklinės vandens turizmo sistemos teritorijoje
6.	Aplinkos poveikis	<ul style="list-style-type: none"> • Vandens turizmas – gamtinę aplinką tausojantis turizmas 	<ul style="list-style-type: none"> • Vandens turizmas – gamtinę aplinką tausojantis turizmas

Nacionalinėms vandens turizmo trasoms formuoti pasirinktas tinklinis trasų sistemos formavimo būdas. Pagal nustatytą vertinimo kriterijų lentelę prioritetas akivaizdus būtent šio būdo koncepcijai. Taip pat būtina pabrėžti kad tinklinė koncepcija atitinka visus pasirinktus trasų formavimo principus – saugumą, universalumą, turistinį atraktyvumą, maksimalias plėtros galimybes ir racionalumą. Linijinis sistemos plėtros būdas tai pat atitinka daugumą nustatytų trasų formavimo principų, tačiau ribojamos turistinio atraktyvumo bei plėtros galimybės yra gerokai siauresnės nei tinklinio trasų sistemos formavimo būdo. Didėjant vandens turizmo populiarumui laisvas vandens turizmo trasų pasirinkimas yra būtinas, tenkinant įvairius vandens turistų poreikius ir lūkesčius.

Lėšų poreikis viešajai turizmo infrastruktūrai abiem nagrinėjama koncepcijų atvejais tiesiogiai priklausys nuo numatomų įgyvendinimo priemonių plano. Linijinės turistinių trasų sistemos

įrengimo sąnaudos tikėtina, bus mažesnės, nes bendrasis trasų ilgis mažesnis. Tačiau, įvertinant tai, kad numatomų nacionalinių trasų dauguma yra saugomų teritorijų ribose, būtina inicijuoti ir Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos veiklą ir galimybes plečiant viešąjį turizmo infrastruktūrą, taip pat privačias iniciatyvas kitose teritorijose. Neabejotinai, nacionalinių vandens turizmo trasų infrastruktūros plėtrai turėtų būti teikiama ES parama. Tai pat būtina įvertinti, kad ir linijiniu, ir tinkliniu trasų sistemos formavimo būdu trasos gali būti formuojamos palaiptai, atsižvelgiant į galimybes ir lėšas, kurios bus detalizuojamos Nacionalinių vandens turizmo trasų sistemos plėtros programoje.

2.5. Nacionalinių vandens turizmo trasų tinklo elementai

Nacionalinių vandens turizmo trasų tinklą sudaro: turistinės vandens trasos bei viešoji turizmo infrastruktūra 1 km zonoje, t. y. įlipimo ir išlipimo vietos, poilsio ir nakvynės vietos (atokvėpio vietos, poilsia vietės, stovyklavietės) bei ženklinimo vietovėje ir informacinėje medžiagoje sistema.

Pagal vertinimo rezultatais patvirtintą KONCEPCIJA-T variantą siūlomą Nacionalinę vandens turizmo trasų sistemą sudaro aštuonios vandens turizmo trasos: **Nemuno turistinė trasa (įjungiant Veisiejų ežerą) (1), Merkio ir Ūlos turistinė trasa (2), Neries turistinė trasa (3), Žeimenos, Aukštaitijos ežeryno, Lakajos ir Dubingos turistinė trasa (4), Šventosios turistinė trasa (5), Dubysos turistinė trasa (6), Jūros turistinė trasa (7), Minijos turistinė trasa (8).**

Visos siūlomos turistinės trasos formuoja nuoseklų vandens turizmo trasų tinklą, apimantį Lietuvos regionus, sukuriama aktyvaus turizmo galimybes ne tik vietiniams, bet ir tarptautiniams turistams, taip pat skatinant privačias iniciatyvas ir investicijas į turizmo infrastruktūrą.

Vandens turizmo infrastruktūrą sudaro trasa vietovėje su 1 km pasiekiamumo zonoje esančiais patraukliais lankytiniais objektais, įlipimo ir išlipimo vietomis, taip pat poilsio galimybėmis ne rečiau kaip 5 km (stovyklavietės, poilsia vietės, atokvėpio vietos), su trasų ženkliniu vietovėje (stendai ar ženklai), lankstinukuose, bukletuose ar kitoje padalomojoje medžiagoje.

Įlipimo ir išlipimo vietos turėtų būti numatomos trasos pradžioje ir pabaigoje. Trasų įlipimo ir išlipimo vieta plaukiant vandens turizmo priemonėmis dažniausiai yra prie tiltų arba trasos poilsio vietose. Kitoje Specialiojo plano rengimo stadijoje, Sprendinių konkretizavimo stadijoje, numatoma parengti rekomendacijas technologiniam tiltų pritaikymui, įrengiant privažiavimus ir atokvėpio vietas prie numatomų rekonstruoti tiltų.

Labiausiai vandens turizmo sistemoje jaučiamas poilsio ir nakvynės vietų stygius. Sprendinių konkretizavimo stadijoje planuojama pateikti preliminarius tipinius poilsio ir nakvynės vietų variantus: 4 vietų atokvėpio vieta (poilsia vietė), 8 vietų atokvėpio vieta (poilsia vietė, stovyklavietė), 14–20 vietų poilsia vietė (stovyklavietė). Atokvėpio vietos ir stovyklavietės gali būti dviejų tipų – pasiekiamos tik iš vandens arba pasiekiamos ir iš vandens, ir nuo sausumos. Nustačius kitas problemas sprendinių konkretizavimo stadijoje bus pasiūlyti jų sprendimo būdai.

Ženklinimo vietovėje ir informacinėje medžiagoje sistema. Esminis, pats svarbiausias, bet pigiausias veiklos aspektas vandens turizmo trasų plėtroje yra vandens turizmo informacijos sistema, kurią turėtų sudaryti trasų ženklimas vietovėje ir trasų ženklimas informacinėje medžiagoje. Trasoms ženklinti vietovėje siūlomi du būdai: trasų kilometražo ženklimas (panašus principas naudojamas automobilių keliuose) arba patrauklių turistinių objektų trasoje ženklimas. Sprendinių konkretizavimo stadijos diskusijos ir analizė parodys, kuris principas bus pasirinktas Nacionalinėms vandens turizmo trasoms ženklinti.

Detalizuota vandens turizmo trasų sistema maksimaliai apribotų neigiamą turistų poveikį gamtinei aplinkai bei maksimaliai skatins vandens turizmo galimybių plėtrą.

2.6. Vandens turizmo plėtros projektai ir darbai

Rengiami arba įvykdyti vandens turizmo trasos projektai (darbai) leidžia įvertinti valstybinio sektoriaus institucijų aktyvumą vandens turizmo plėtroje. Specialiajame plane vertinami parengti arba jau įgyvendinti projektai, kurie turi įtakos plėtojant vandens turizmo trasas.

Projektai, susiję su vandens turizmo plėtra, Lietuvoje įgyvendinami ne tik valstybės ar privačiomis, bet ir įvairių ES programų (PHARE, INTERREG, struktūrinių fondų) lėšomis. Lietuvos pasirengimo narystei ES ir narystės ES laikotarpiu bendroji ES parama turizmo plėtrai siekia beveik 520 mln. litų, iš kurių apie 14 %, t. y. apie 72 mln. Lt, skirta su vandens turizmo plėtra susijusiems projektams.

Didžiausią PHARE subsidijų programos lėšomis finansuotą projektą „Nemuno turistinės trasos pilotinis infrastruktūros išvystymas“, susijusį vandens turizmo plėtra, įgyvendino Valstybinis turizmo departamentas prie Ūkio ministerijos. Projekto vykdymo trukmė – 4 metai. Bendroji projekto vertė – 9,2 mln. Lt (PHARE lėšos sudaro 7,4 mln. Lt, nacionalinio bendro finansavimo lėšos – 1,8 mln. Lt. Šis projektas buvo įtrauktas į Valstybės investicijų programą ir finansuojamas valstybės biudžeto bei PHARE „Bendradarbiavimo abipus sienos“ programos lėšomis. Projektą sudaro trys pagrindinės veiklos – techninio projekto parengimas ir darbų konkursinės dokumentacijos parengimas, rinkodaros priemonės ir statybos darbai. Projektas apima dvylika savivaldybių (Šilutės, Jurbarko, Šakių, Kauno, Kaišiadorių, Varėnos, Prienų rajonų savivaldybės, Alytaus, Kauno miestų savivaldybės, Pagėgių, Birštono, Druskininkų savivaldybės), esančių Alytaus, Kauno, Marijampolės, Tauragės, Klaipėdos apskrityse. Iš viso Nemuno upės trasoje buvo parengti techniniai projektai 9 stacionarioms ir 17 mobiliųjų prieplaukoms įrengti, tačiau kelis etapus apimančių neskelbiamų supaprastintų derybų konkurso metu su rangovu buvo susitarta dėl 6 stacionarių ir 12 mobiliųjų prieplaukų statybos bei įrengimo.

PHARE lėšomis finansuojamą projektą 2005–2006 m. įgyvendino ir Alytaus miesto savivaldybės administracija. Projektui „Nemuno pakrančių Alytuje integravimas į bendrą Dzūkijos ir Suvalkų krašto vandens turizmo sistemą“ buvo skirta 694 tūkst. Lt.

Europos bendrijų iniciatyvos INTERREG lėšomis buvo finansuoti turizmo plėtros projektai, iš kurių keletas yra susiję su vandens turizmu. Programos INTERREG IIIB lėšomis finansuoti projektai: „Baltijos kruizai“ (bendrasis biudžetas – 3,9 mln. Lt), „Jūrinio turizmo marketingas Baltijos jūros regione“ (bendrasis biudžetas – 4,7 mln. Lt), „Turistinio vandens maršruto Kuršių mariose sukūrimas: Klaipėda – Kaliningradas (Rybačij)“ (bendrasis projekto biudžetas – 495 tūkst. Lt). Programos INTERREG IIIA lėšomis finansuoti projektai: „Turizmo vystymas palei Mėmelės (Nemunėlio) pasienio upę“, „Subalansuota vandens turizmo plėtra Kupiškio ir Rezeknės regionuose“, „Vandens kelio Berlynas–Kaliningradas–Klaipėda turizmo infrastruktūra Tczew'e ir Klaipėdoje“.

Įgyvendinant 2004–2006 m. bendrąjį programavimo dokumentą (toliau – BPD) turizmo projektams skirta paramos suma siekia beveik 460 mln. litų, iš jų 12 %, t. y. 55,3 mln. litų paramos skirta su vandens turizmo plėtra susijusiems projektams, kurie buvo finansuojami pagal BPD 3.4 priemonės „Viešojo turizmo infrastruktūra ir paslaugos“ veiklų grupę „Aktyvaus turizmo (poilsio), sportinio turizmo infrastruktūros kūrimas ir modernizavimas“, pagal kurią buvo finansuoti keturi su vandens turizmo plėtra susiję projektai.

Didžiausius ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamus projektus įgyvendina Klaipėdos miesto ir Klaipėdos rajono savivaldybės. Klaipėdos miesto savivaldybės administracija įgyvendina projektą „Jūrinio turizmo infrastruktūros Lietuvoje plėtra – jachtų ir mažųjų laivų priplaukos Klaipėdos piliavietėje įkūrimas“, kuriam skirta beveik 26 mln. litų. Projekto įgyvendinimo metu planuojama įrengti naują, jūros turistų poreikius atitinkančią, laivų priplauką, esančią senosios Klaipėdos pilies vietoje, rekonstruoti esamas ir įrengti naujas krantines. Projekto lėšomis planuojama įrengti būtiną priplaukos paslaugų infrastruktūrą ir tinklus, aikštelę jachtoms laikyti žiemos metu. Įgyvendinus projektą bus parinktas Pilies uosto operatorius (valdytojas), įkurtas Klaipėdos jachtklubas.

Klaipėdos rajono savivaldybės administracija vykdo projektą „Turizmo plėtra Minijos žemupyje ir Kuršių marių vandens trasose“. Projektui skirta 15,2 mln. litų paramos ir jo metu planuojama Klaipėdos rajone, vandens turistų sustojimo vietose, įrengti 3 priplaukas (Gargždų mieste, Priekulėje ir Drevernoje prie Drevernos upelio ties Kuršių marių žiotimis) su visa reikiama infrastruktūra.

Šilutės rajono savivaldybės administracijos projektui „Vandens turizmo (poilsio) infrastruktūros, priplaukų bei informavimo priemonių įrengimo ir plėtros Kuršių mariose ir Nemuno deltoje (Šilutės priplaukos (uosto), Kintų, Pakalnės, Povilų ir Minijos priplaukų) techninės dokumentacijos rengimas“ skirta 12,9 mln. litų paramos. Projekto įgyvendinimo metu bus parengti 5 priplaukų (Šilutės priplaukos (uosto), Kintų miestelio mažųjų laivų priplaukos, Povilų kaimo priplaukos, Rusnės miestelio Pakalnės upės priplaukos bei Minijos kaime Minijos upės priplaukos) architektūriniai bei techniniai projektai bei rekonstruota Šilutės priplauka, kurioje gali tilpti apie 50 įvairaus dydžio ir tipo laivų. Be to, projekto lėšomis planuojama įrengti 40 vietų automobilių ir 5 vietų autobusų stovėjimo aikštelę Šilutės priplaukoje, sutvarkyti teritoriją ir 8 km vandens kelią (Šyšos upe) pritaikyti vandens turizmui įrengiant vandens ir kelio ženklus.

Vilniaus miesto savivaldybės administracija ES struktūrinių fondų lėšomis įgyvendina projektą „Turistinis vandens kelias Neries upe Vilniaus mieste“, kuriam skirta 1,2 mln. litų paramos. Planuojama iki 2008 m. pabaigos parengti techninę dokumentaciją, kuri reikalinga siekiant Vilniaus mieste (nuo Verkių regioninio parko iki Lazdynų tilto) įrengti turistinį vandens kelią ir šalia sukurti viešąją infrastruktūrą.

3. DETALUS NACIONALINIŲ VANDENS TURIZMO TRASŲ ĮVERTINIMAS

Nacionalinės trasos samprata: rengiamu nacionalinių vandens turizmo trasų specialiuoju planu yra planuojamos nacionalinės svarbos vandens turizmo trasos, kurios atrenkamos pagal nustatytus atrankos kriterijais. Nacionalinę svarbą apibrėžiantis statusas reiškia, kad įvardinta vandens turizmo trasa be atitikimo nustatytiems kriterijams pristatys reikšmingiausias (išskirtines) Lietuvos vandens turizmo galimybes kaip gamtinio, taip ir infrastruktūros išvystymo potencialo požiūriu. Nacionalinės vandens turizmo trasos yra kuriamos tam, kad skatinti viešosios vandens turizmo infrastruktūros plėtrą prie nacionalinių trasų ir sukurti vandens turistams tinkamas sąlygas poilsiauti bei vykdyti vandens turizmo (aktyvaus poilsio) veiklos rinkodarą. Pažymėtina, kad turizmo infrastruktūros objektai nacionalinių vandens turizmo trasų 1 km zonoje, vadovaujantis teisės aktais gali būti įrengiami, nors ir nėra konkretizuoti šio specialiojo plano sprendiniuose. Trasų zonose privačiose žemėse taip pat turi būti skatinama vandens turizmo infrastruktūros plėtra, ypač jei ji yra susijusi su esamų ar naujų kaimo turizmo sodybų infrastruktūros kūrimu. Taip pat vandens turizmas gali būti plėtojamas ir populiarinamas visose vandens turizmui tinkamose upėse savivaldybių lygmenyje, tačiau priklausomai nuo aplinkos galimybių ir turistų (poilsiautojų) poreikių.

Šiame skyriuje pateikiami bendrieji numatomų trasų parametrai (trasos ilgis, trukmė, sezonas, kita), nacionalinių vandens turizmo trasų pagrindiniai atrankos kriterijai ir vertinama kiekviena iš numatomų trasų. Papildomai yra detalizuojamos keturios unikalios turistinės trasos – Ūlos, Lakajų, Asvejų ir Aukštaitijos ežeryno.

Bendrąsiais parametrais – *trasos ilgiu ir trukme* apibrėžiama trumpiausia galima trasa, ne trumpesnė nei 1 dienos trukmės plaukimas, kai numatomos trasos ilgis turi būti 10– 25km. *Sezonas* naudojimui turėtų būti daugiau kaip 6 mėn., t. y. sezonui turi daryti įtaką tik žiemos veiksniai. Upė ar kitas vandens telkinys turi minimaliai priklausyti nuo tokių klimatinių sąlygų kaip lietaus stygiaus (kai upė išdžiūsta) arba perteklius (kai upė plaukiama tik po pavasariinių arba rudeninių liūčių) ir pan. *Kitu* svarbiu parametru yra įvertinamas vidaus vandens kelio statusas, t. y. jei upė yra vidaus vandens kelias ji yra tinkama būti nacionaline vandens turizmo trasa.

Išsamus siūlomų nacionalinių vandens turizmo trasų įvertinimas pagal *pagrindinius atrankos kriterijus*:

- Hidrologinius (vidutinis debitas, nuolydžio kaita, vingiuotumo koeficientas),
- Ekspedicinius (kultūrinis ir gamtinis patrauklumas, plaukiojimo galimybės),
- Trasų tinklo tęstinumas.

Hidrologiniai kriterijai. Analizuojant upių ruožus kaip turistinius vandens maršrutus, reikia atsakyti į kelis klausimus, kurių atsakymus galima rasti upių hidrologiniuose ir morfometriniuose parametruose:

- **ar upėje yra reikalingas vandens kiekis ir ar upė yra praplaukiama** – šiuos parametrus nusako debitas bei debito ir nuolydžio santykis;
- **koks upės greitis** – į šį klausimą atsako upės vagos nuolydis;
- **kiek sudėtinga trasa dėl upės vingių** – tai apibūdina upės ruožo morfometrinis parametras – vingiuotumas.

Debitas – tai vandens kiekis pratekantis upės skerspjūviu per sekundę. Atlikus eksperimentinius tyrimus nustatyta, kad vidutinis metinis debitas turi būti ne mažesnis nei 3 m³/s, tuomet išlieka didesnė garantija upe praplaukti vasaros sezonu.

Nuolydis – tai upės išilginio profilio ir vandens lygio kritimo morfometrinis rodiklis, nulemiantis upės vandens tėkmės greitį. Upės nuolydžio kitimą atskiruose upės ruožuose galima spręsti pagal upės išilginius profilius. Upės išilginiai profiliai pagal formą suskirstyti į tris būdingus tipus: U_1 , U_2 ir U_3 . Visos upės siekia suformuoti pusiausvyros U_1 , tipo profilį, tačiau tokius profilius turi tik trečdalis tirtų Lietuvos upių. Jis būdingesnis toms upėms, kurios išteka iš aukštumų ir vėliau teka lygumomis. Tai būdinga Jūros, Šešupės, Ventos ir kitų baseinų upių aukštupių intakams. Antrasis upės profilio tipas (U_2) – tiesialinijinis, kritimas ir nuolydis pagal tėkmę beveik pastovūs. Būdingas mažesnėms upėms, nors viso Nemuno išilginio profilio forma artimiausia šiam tipui. Jis raiškus Merkio, Nevėžio, Mūšos, Nemunėlio baseinų upėms, tekančioms žemumomis ir lygumomis. Tokius profilius turi 37 % šalies upių. Trečiojo profilio tipas (U_3) – išgaubtas, upės kritimas ir nuolydis pagal tėkmę didėja. Jų yra mažiausia – 29 %. Toks profilis būdingas lygumomis ir plynaukštėmis tekančioms upėms, įtekančioms į gilius slėnius turinčias upes. Tokius profilius daugiausia turi Nemuno vidurupio, Neries ir Dubysos intakai [1, 2, 4].

Upės debito ir vagos nuolydžio santykis (P) parodo esamą (arba neesamą) galimybę praplaukti upę. Atlikus eksperimentinius praplaukimus, buvo nustatyta, kad parametro P kaitą nulemia upės debito dydis, tai reiškia, kad turime įvertinti upės baseino dydį arba sezoninę kaitą. Jeigu parametras P yra mažiau už 1,0, tai upė nepraplaukiama arba praplaukiama pavasario ir lietingo rudens sezonais. Tačiau, nors parametro P reikšmė ir yra didesnė už 1,0, vis tiek reikia įvertinti debito reikšmę, nes esant sausros sezonui debitas gali būti mažesnis už kritinį (gamtosauginį).

Upės vagos vingiuotumas. Upės savo vagas suformuoja pagal vandens kiekio, greičio (nuolydžio) ir grunto, kuriuo jis teka, sąveikos dėsnius. Upės vaga vanduo teka netolygiai, nes keičiasi vagos skersplotis ir forma, šiurkštumas, vingiuotumas, nuolydžiai. Sąlygiškai tiesios upės ar jų ruožai yra tie, kurių vingiuotumo koeficientas $< 1,2$, vidutiniškai vingiuotomis – $1,2-1,35$, vingiuotomis – $1,36-1,6$ ir labai vingiuotomis – $> 1,6$.

Ruožo ilgis – parametras, nusakantis maršrutų trukmę, kuri gali būti nuo kelių valandų iki kelių dienų:

10 – 25 km ruožai – vienos dienos maršrutai;

~ 50 km ruožai – dviejų dienų maršrutai;

~ 100 km ruožai – trijų ir daugiau dienų maršrutai.

Upių ruožai klasifikuojant pagal praplaukiamumą išskiriami į praplaukiamus visus metus ir atskirais sezonais. Ruožai, kurie praplaukiami ištisus metus, skiriami į: didelių upių trasas, vidutinių upių trasas, mažų upių trasas. Didelių upių trasoms priskiriami 10 didžiausių Lietuvos upių ruožai. Jų parinkimo kriterijai yra: praplaukiamumo parametras, kuris didesnis už 20 ir plaukimo ruožas, kuris turėtų viršyti 50 km. Vidutinių upių trasoms pagal išnagrinėtus parametrus priskiriami 23 upių ruožai. Šių upių praplaukiamumo parametras kinta nuo 1,1 iki 20, o debitas didesnis nei $3 \text{ m}^3/\text{s}$ bei nuolydis yra ne didesnis nei $1,5 \text{ m}/\text{km}$. Mažų upių trasoms priskiriami 4 upių: Vokės, Kražantės, Akmenos ir Babrungo maršrutai. Atrankos kriterijai tokie patys kaip ir vidutinių upių tik upės nuolydis viršija $1,5 \text{ m}/\text{km}$.

Ekspediciniai kriterijai. Atlikti ekspediciniai tyrimai leidžia įvertinti bendrąją trasos patrauklumą turizmui, kultūrinį, gamtinį potencialą bei kitas plaukimo priemonių galimybes. Trasos patrauklumui daro įtaką pakrančių vaizdai, atodangos, rėvos, kalvos ir pan. Kultūrinis, gamtinis potencialas vertinamas objektų gausa trasos zonoje ir analizuojamų objektų svarba. Taip pat prioritetiniais yra vertinami išskirtinės svarbos turistiniai objektai, galintys pritraukti

¹ B. Gailiūšis, J. Jablonskis, M. Kovalenkoviėnė. Lietuvos upės: hidrografija ir nuotėkis. – Kaunas, 2001.

² I. Baltrušaitienė, J. Jablonskis, M. Lasinskas. Pietryčių Lietuvos hidrografija: (upės). Vilnius, 1975.

⁴ K. Kilkus. Bendroji hidrologija. Vilnius, 1993.

didelius turistų srautus, kaip pvz.: Dubingiuose yra Dubingių piliavietė – archeologinis kultūros paveldo objektas, viena iš 50 Lietuvoje tvirtai identifikuotų ir sutaptintų su pilimi piliakalnių, turinčių vieną iš didžiausių savo plotu piliaviečių.

Trasų tęstinumas garantuoja galimybę keliauti vandens turizmo trasomis ilgą laiko periodą. Taip pat trasų tinklo tęstinumas inicijuoja mažųjų upių pritaikymo vandens turizmui galimybes perspektyvoje, t. y. prie nacionalinių vandens turizmo trasų kuriama infrastruktūra bus tinkama ir patraukli kitų galimų vandens trasų ir maršrutų turistų poreikiams. Trasų tęstinumą užtikrina geologinės baseinų ir pabaseinių sąsajos bei Lietuvos valstybinės sienos ribos.

Šio kriterijaus neatitinka Šešupė ir Venta: Šešupė įteka į Nemuną kirsdama Rusijos Federacijos ribas, Ventos baseinas yra Dauguvos upės pabaseinis bei kerta Latvijos valstybės ribą. Turistai plaukdami užsienio valstybės ribose gali susidurti su papildomomis kelionių organizavimo ir aptarnavimo problemomis, kurios dar nėra suderintos su kaimyninėmis valstybėmis ir nėra išspręstos nacionaliniu mastu. Taip pat turistų lankymasis Lietuvos ir kartu ES su Rusija pasienio zonoje griežtai reglamentuojamas specialių leidimų būdu, o veikla joje reglamentuojama Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymu. Keliaujant Šešupe sienos pažeidimo su atitinkamomis pasekmėmis tikimybė yra labai didelė ir šis rizikos veiksnys labai riboja (neužtikrina) laisvo keliavimo (apsisostojimo) saugumo galimybes. Todėl šios upės neatitinkančios minėtų kriterijus (tęstinumas, laisvo keliavimo saugumas) negali būti priskiriamos nacionalinėms vandens turizmo trasoms. Siūlytina tokių upių panaudojimą vandens turizmui spręsti atskirų dvišalių projektų būdu ar įrengiant vietinio lygmens trasų atkarpas.

3.1. Nemuno turistinė trasa

Bendri parametrai:

- 1) Trasos ilgis: 465 km
- 2) Trukmė: 24 d.
- 3) Sezonas: gegužė–lapkritis
- 4) Kita: vidaus vandens kelias, 98,7 km trasos eina Lietuvos valstybine siena.

Atrankos kriterijai	Kriterijaus reikšmė	Vertinimas
Hidrologiniai: (reikalaujama kriterijaus reikšmė)		
• vidutinis debitas (daugiau už 15);	250,62	tinkama
• praplaukimo ruožas (daugiau už 50 km);	912,0 (iš viso)	tinkama
• nuolydžio kaita	Upės nuolydis beveik pastovus, tik 200-400 km nuo žiočių atstume nuolydis pradeda viršyti 0,2 m/km.	tinkama
Ekspediciniai:		
• turistinis patrauklumas	Didžiausia Lietuvos upė tekanti skirtingais Lietuvos regionais – Dzūkija, Suvalkija ir Žemaitija. Pakrantės šlaitai vietomis iškyla iki 80 m. Pagrindinė turistinė kliūtis - Kauno HE.	tinkama
• gamtinis, kultūrinis potencialas	Pakrantėse gausu piliakalnių ypač nuo Kauno iki Jurbarko, kerta 5 regioninius	tinkama

	ir 1 nacionalinį parką	
<ul style="list-style-type: none"> galimos plaukiojimo priemonių rūšys, plaukiojimo priemonių naudojimo telkiniuose galimybės 	Prioritetas skiriamas motorizuotoms vandens turizmo priemonėms; 2006–2007 m įrengta 19 prieplaukų.	tinkama
Trasų tęstinumas:	Didžiausias Lietuvos upės baseinas (75 proc. teritorijos)	tinkama

3.2. Merkio turistinė trasa

Bendri parametrai:

1) Trasos ilgis	195 km
2) Trukmė	9 d.
3) Sezonas	gegužė–spalis
4) Kita	-

Atrankos kriterijai	Kriterijaus reikšmė	Vertinimas
Hidrologiniai: (reikalaujama kriterijaus reikšmė)		
<ul style="list-style-type: none"> vidutinis debitas (daugiau už 15); 	21,63	tinkama
<ul style="list-style-type: none"> praplaukimo ruožas (daugiau už 50 km); 	105,8 – 0,0	tinkama
<ul style="list-style-type: none"> nuolydžio kaita 	Nuo 50 km iki žiočių nuolydis didėja, vietomis net iki 1,2 m/km.	tinkama
Ekspediciniai:		
<ul style="list-style-type: none"> turistinis patrauklumas 	Vienas populiariausių Lietuvos maršrutų, kur jau yra susiformavęs vandens turistų ir nuomos paslaugų teikėjų srautas.	tinkama
<ul style="list-style-type: none"> gamtinis, kultūrinis potencialas 	Visa upė yra valstybiniame Merkio ichtiologiniame draustinyje, bei žemupyje – Dzūkijos nacionaliniame parke.	tinkama
<ul style="list-style-type: none"> galimos plaukiojimo priemonių rūšys, plaukiojimo priemonių naudojimo telkiniuose galimybės 	Intensyvus turizmas nemotorizuotomis vandens turizmo priemonėmis (baidarėmis, kanojomis, vandens dviračiais ir pan.)	tinkama
Trasų tęstinumas:	Įteka į Nemuną (Nemuno pabaseinis), Ūla yra Merkio intakas.	tinkama

3.3. Neries turistinė trasa

Bendri parametrai:

1) Trasos ilgis	230 km

2) Trukmė	12 d.
3) Sezonas	gegužė–spalis
4) Kita	vidaus vandens kelias (Neries upės žiotys – Vilnius)

Atrankos kriterijai	Kriterijaus reikšmė	Vertinimas
Hidrologiniai: (reikalaujama kriterijaus reikšmė)		
• vidutinis debitas (daugiau už 15);	111,07	tinkama
• praplaukimo ruožas (daugiau už 50 km);	473,8 – 0,0	tinkama
• nuolydžio kaita	Nuolydis labai nežymiai didėja link žiočių, 0,4 – 0,6 m/km.	tinkama
Ekspediciniai:		
• turistinis patrauklumas	Labai įdomus vandens turizmo maršrutas, ypač populiarėjantis Neries regioninio parko ribose, taip pat proteguojamas kaip K. Tiškevičiaus ekspedicinis maršrutas. Kerta turistinius miestus Vilnių, Kernavę ir Kauną.	tinkama
• gamtinis, kultūrinis potencialas	Maršrute yra 3 regioniniai parkai, gausu kultūrinių ir istorinių vertybių, krantai aukšti, vaizdai nuostabūs, gausu rėvų.	tinkama
• galimos plaukiojimo priemonių rūšys, plaukiojimo priemonių naudojimo telkiniuose galimybės	Prioritetas skiriamas intensyviai turizmui nemotorizuotomis vandens turizmo priemonėmis (baidarėmis, kanojomis, vandens dviračiais ir pan.), tačiau yra galimybė naudoti ir motorizuotas priemones: vidaus vandens kelio garantinis gylis 0,75 m.	tinkama
Trasų tęstinumas:	Įteka į Nemuną (Nemuno pabaseinis), Žeimeną yra Neries intakas	tinkama

3.4. Žeimenos turistinė trasa

Bendri parametrai:

1) Trasos ilgis	85 km. (plaukiant upe)
2) Trukmė	4 d.
3) Sezonas	gegužė–spalis
4) Kita	vienas švariausių vandens telkinių, populiarus turistinis maršrutas.

Atrankos kriterijai	Kriterijaus reikšmė	Vertinimas
Hidrologiniai: (reikalaujama kriterijaus reikšmė)		
• vidutinis debitas (daugiau už 15);	15,05	tinkama
• praplaukimo ruožas (daugiau už 50 km);	92,2 – 0,0	tinkama
• nuolydžio kaita	Nuolydis per visą ruožą tolygiai didėja,	tinkama

	o likus 40 km iki žiočių stebimas staigus šuolis nuo 0,15 iki 0,5 m/km.	
Ekspediciniai:		
• turistinis patrauklumas	Vienas iš populiariausių vandens turizmo maršrutų. Populiarus kaip maršrutas jungiantis Aukštaitijos ežeryną ir Nerį.	tinkama
• gamtinis, kultūrinis potencialas	Maršrute yra Aukštaitijos nacionalinis parkas, upė patraukli vandens turistams. Upė teka per miškingą Pietryčių lygumą, pakrantėse sausi pušynai, daug vietų tinkančių poilsiavietėms. Žeimena vingiuoja plačiame slėnyje, kuriame ryškios upės terasos.	tinkama
• galimos plaukiojimo priemonių rūšys, plaukiojimo priemonių naudojimo telkiniuose galimybės	Intensyvus turizmas nemotorizuotomis vandens turizmo priemonėmis (baidarėmis, kanojomis, vandens dviračiais ir pan.) Buvęs populiarius sielininkų maršrutas.	tinkama
Trasų tęstinumas:	Įteka į Nerį (Neries pabaseinis)	tinkama

3.5. Šventosios turistinė trasa

Bendri parametrai:

1) Trasos ilgis	250 km
2) Trukmė	13 d.
3) Sezonas	gegužė–spalis
4) Kita	

Atrankos kriterijai	Kriterijaus reikšmė	Vertinimas
Hidrologiniai: (reikalaujama kriterijaus reikšmė)		
• vidutinis debitas (daugiau už 15);	32,56	tinkama
• praplaukimo ruožas (daugiau už 50 km);	152,6 – 0,0	tinkama
• nuolydžio kaita.	Nuolydis per visą ruožą yra apie 0,3 m/km, yra keli staigesnis pakilimai iki 0,6 m/km.	tinkama
Ekspediciniai:		
• turistinis patrauklumas	Vienas įdomiausių ir gražiausių Aukštaitijos vandens turizmo maršrutų.	tinkama
• gamtinis, kultūrinis potencialas	Maršrutas kerta 3 regioninius parkus, per Ukmergę ir Anykščius.	tinkama
• galimos plaukiojimo priemonių rūšys, plaukiojimo priemonių naudojimo telkiniuose galimybės	Intensyvus turizmas nemotorizuotomis vandens turizmo priemonėmis (baidarėmis, kanojomis, vandens dviračiais ir pan.)	tinkama

Trasų tęstinumas:	Įteka į Nerį (Neries pabaseinis)	tinkama
--------------------------	----------------------------------	---------

3.6. Dubysos turistinė trasa

Bendri parametrai:

1) Trasos ilgis	131 km.
2) Trukmė	6 d.
3) Sezonas	gegužė–spalis
4) Kita	vidutinio dydžio upė

Atrankos kriterijai	Kriterijaus reikšmė	Vertinimas
Hidrologiniai: (reikalaujama kriterijaus reikšmė)		
• vidutinis debitas (daugiau už 15);	9,29	mažai tinkama
• praplaukimo ruožas (daugiau už 50 km);	102,3 – 0,0 km Vidutinio dydžio upių kategorijai tiktų upės ruožas nuo 102,3 km atstumu iki pat žiočių.	tinkama
• nuolydžio kaita.	Debitas minėtame ruože tolygiai didėja nuo 3 iki 14 m ³ /s, tuo tarpu nuolydis 102-54 km atstumu nuo žiočių kinta tolygiai kinta nuo 1,3 iki 0,3 ir vėl didėja iki 1,2 m/km. Tuo tarpu antroje ruožo dalyje nuolydis netolygiai kinta 0,3-1,2 m/km ribose.	tinkama
Ekspediciniai:		
• turistinis patrauklumas	Vienas įdomiausių Žemaitijos maršrutų, nuostabūs šlaitai, pievos, pakrantėse gausu piliakalnių. Upę kerta ilgiausias Lietuvoje geležinkelio tiltas.	tinkama
• gamtinis, kultūrinis potencialas	Kerta 2 regioninius parkus, teka raiškiausiu Lietuvoje eroziniu slėniu pabrėždama puikų kraštovaizdį, gausu kultūros paveldo vertybių	tinkama
• galimos plaukiojimo priemonių rūšys, plaukiojimo priemonių naudojimo telkiniuose galimybės	Intensyvus turizmas nemotorizuotomis vandens turizmo priemonėmis (baidarėmis, kanojomis, vandens dviračiais ir pan.)	tinkama
Trasų tęstinumas:	Įteka į Nemuną (Nemuno pabaseinis)	tinkama

3.7. Jūros turistinė trasa

Bendri parametrai:

1) Trasos ilgis	160 km
2) Trukmė	8 d.
3) Sezonas	gegužė–spalis

- 4) Kita dėl savo skirtingumo upė gali būti skirstoma trijų tipų mažos(1), vidutinės(2) ir didelės(3) upės ruožais.

Atrankos kriterijai	Kriterijaus reikšmė	Vertinimas
Hidrologiniai: (reikalaujama kriterijaus reikšmė)		
<ul style="list-style-type: none"> • vidutinis debitas, m³/s (daugiau už 15); 	1) n/d 2) 10,22 3) 29,84	2,3) tinkama
<ul style="list-style-type: none"> • praplaukimo ruožas, km (daugiau už 50 km); 	1) 169 – 145,2 (mažoji upė) 2) 145,2 – 59,7 (vidutinė upė) 3) 59,7 – 0,0 (didelė upė)	2,3) tinkama
<ul style="list-style-type: none"> • nuolydžio kaita, m/km 	1) n/d 2) 1 m/km nuolydis vidutiniškai, kai kur labai vingiuota upė 3) 59,7 km ruožo pradžioje nuolydis siekia 0,8 m/km, o likus 40 km iki žiočių staigiai krinta iki 0,1 m/km.	tinkama
Ekspediciniai:		
<ul style="list-style-type: none"> • turistinis patrauklumas 	Viena didžiausių Vakarų Lietuvos upių, ypač patraukli nuo Kvedarnos iki Tauragės.	tinkama
<ul style="list-style-type: none"> • gamtinis, kultūrinis potencialas 	Jūros maršrutas kerta 1 regioninį parką, kaip ir visos Žemaitijos upės pasižyminti dinamiškais vingiais, gausiomis rėvomis, gausybe piliakalnių.	tinkama
<ul style="list-style-type: none"> • galimos plaukiojimo priemonių rūšys, plaukiojimo priemonių naudojimo telkiniuose galimybės 	Turizmas nemotorizuotomis vandens turizmo priemonėmis (baidarėmis, kanojomis, vandens dviračiais ir pan.)	tinkama
Trasų testinumas:	Įteka į Nemuną (Nemuno pabaseinis)	tinkama

3.8. Minijos turistinė trasa

Bendri parametrai:

- 1) Trasos ilgis 204 km
- 2) Trukmė 11 d.
- 3) Sezonas gegužė–spalis
- 4) Kita vidaus vandens kelias (Žiotys – Klaipėdos kanalas), dėl savo skirtingumo upė gali būti skirstoma dviejų tipų mažos(1), vidutinės(2) ir didelės(3) upės ruožais

Atrankos kriterijai	Kriterijaus reikšmė	Vertinimas
Hidrologiniai: (reikalaujama kriterijaus reikšmė)		

• vidutinis debitas (daugiau už 15);	1) n/d 2) 6,84 3) 23,0	3)tinkama
• praplaukimo ruožas (daugiau už 50 km);	1) 210–169,2 (mažoji upė) 2) 169,2–112,9 (vidutinio dydžio upė) 3) 98,8– 0,0 (didelė upė)	2,3) tinkama
• nuolydžio kaita	1) n/d 2) n/d 3) Ruožo nuolydis tolygiai mažėja nuo 0,67 iki 0,03 m/km.	2,3) tinkama
Ekspediciniai:		
• turistinis patrauklumas	Didžiausia vakarų Žemaitijos upė, vandens turistų Meka, žavinti keliautojus įmantriausiomis kilpomis, gausiomis rėvomis bei slenksčiais.	tinkama
• gamtinis, kultūrinis potencialas	Maršrutas kerta 2 regioninius parkus, pasižyminti dinamiškais vingiais, gausybe intakų bei rėvų yra piliakalnių ir kitų vertybių.	tinkama
• galimos plaukiojimo priemonių rūšys, plaukiojimo priemonių naudojimo telkiniuose galimybės	Turizmas nemotorizuotomis vandens turizmo priemonėmis (baidarėmis, kanojomis, vandens dviračiais ir pan.)	tinkama
Trasų tęstinumas:	Įteka į Nemuną (Nemuno pabaseinis)	tinkama

3.9. Unikalioms papildomoms turistinėms trasoms ar trasų atkarpos

Papildomai specialiajame plane įvertintos kaip unikalios ir ypač svarbios vandens turistams mažosios upės ir ežerai:

- Ūla – populiariausias Dzūkijos nacionalinio parko vandens turizmo maršrutas, trasos ilgis 65 km,
- Lakaja – populiariausias Labanoro regioninio parko vandens turizmo maršrutas, trasos ilgis 55 km.
- Dubinga, Asveja – populiariausias Asvejos regioninio parko vandens turizmo maršrutas, trasos ilgis 378 km.
- Aukštaitijos ežerai – populiariausi Aukštaitijos nacionalinio parko maršrutai, trasos ilgis 55 km.
- Ančia ir Veisiejų ežerai – populiariausias Veisiejų regioninio parko vandens turizmo maršrutas, trasos ilgis 45 km.

Maršrutų populiarumui patvirtinti naudojami atlikto anketinio tyrimo rezultatai: maršruto populiarumas vertinamas pagal turistų srautą ir pagal vandens turizmo priemonių nuomos galimybes. Šis kriterijus yra lemiamas prie nacionalinių trasų tinklo priskiriant *Ūlos upę* ir *Lakajos upę*.

Anketinio tyrimo duomenimis didžiausia dalis (27 %) apklaustųjų siūlo savo paslaugas Merkio upėje ir net 20 % apklaustųjų – Šventosios upėje, tačiau net 19 % apklaustųjų siūlo nuomos paslaugas Ūlos, 13 % – Lakajos upėse.

Ūlos upės populiarumą tai pat patvirtina esamas vandens turistų srauto ribojamas, saugomų teritorijų reglamentais. Vandens turistų srautas Ūlos upe reglamentuojamas išduodamais leidimais. Leidimų plaukti Ūlos upe išdavimo tvarka yra kasmet tvirtinama Dzūkijos nacionalinio parko direkcijos direktoriaus įsakymu, vadovaujantis Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerijos teisiniais aktais bei išanalizavus vandens turistų poveikį Ūlos kraštovaizdžio draustiniui.

Remiantis Dzūkijos nacionalinio parko Ūlos vandens turizmo maršruto naudojimo reglamentu patvirtintu DNP direktoriaus 2006 m. balandžio 5 d. įsakymu Nr.35, plaukioti Ūlos upe leidžiama tik bemotorinėmis irklinėmis valtimis, baidarėmis ir kanojomis nuo gegužės 1 d. iki spalio 1 d. Per dieną Ūlos upe gali plaukti ne daugiau kaip 100 vandens turizmo priemonių- 200 asmenų.

Vandens turistų srauto ribojimo priemonių tvarka pradėta jau 1996 metai pavasarį, kai buvo išduodama per dieną ne daugiau kaip 5 leidimai palaukti (bendras ekipažo skaičius neturi viršyti 10 asmenų), ir leidžiamas plaukimo sezonas buvo nuo gegužės 1 d. iki rugsėjo 15 d. Vėliau plaukimo priemonių skaičius buvo padidintas (iki 100 priemonių 2006 m) bet iki šiol Ūla yra populiariausias turistų maršrutas.

Asvejos regioninio parko vandens turizmo maršruto svarbą patvirtina ne tik susidarantis turistų srautas bet ir unikali kultūrinė ir gamtinė vertybė. Didžiausias ir įdomiausias parke yra Asvejos ežeras, besitęsiantis 22 km. Dubingiai išsiskiria unikalia vietoje Dubingiais, žymia Dubingių urbanistiniu kompleksu su Dubingių piliakalniu ir piliaviete, Dubingių karčema, medinis tiltas per Asvejos ežerą, seniausia Dubingių apylinkėse mokykla. Dubinguose įrengtas pažintinis takas, vedantis į Dubingių piliavietę, taip pat ant greta ežero esančio piliakalnio yra įrengta puiki regykla. Bendras trasos ilgis baidarėmis Asvejos ežeru sudaro 23 km, Dubingos upele – 18 km iki Žeimenos upės. Parko tvarkymo plane šis maršrutas numatytas kaip vandens turistinė trasa.

Ančios upės Veisiejų regioninio parko vandens turizmo maršruto svarbą patvirtina vasaros turistų srautas, unikali kultūrinė ir gamtinė vertybė, o taip pat pasienio su Lenkija privalumai. Veisiejų regioninio parko trasas ypač mėgsta Lenkijos vandens turistai. Didžiausias ir įdomiausias parke yra Asvejos ežeras, užimantis 22000 ha plotą. Bendras trasos ilgis baidarėmis sudaro 45 km. Parko tvarkymo plane šis maršrutas numatytas kaip vandens turistinė trasa.

Aukštaitijos nacionalinis parkas unikalus savo besijungiančiais vandens telkiniais. *Aukštaitijos nacionalinio parko ežerynas* su ištekančia iš jo švariausia Lietuvos upe Žeimena, yra vien seniausiai pamėgtų vandens turizmo vietų. Aukštaitijos nacionaliniame parke kasmet gausu turistų bei lankytojų, taip pat kasmet plėtojama viešoji turizmo infrastruktūra bei rengiami teritorijų planavimo dokumentai užtikrina nacionalinių vandens turizmo trasų poreikį šioje teritorijoje.

3.10. Nevėžio upės potencialas

Hidrologinis aspektas. Nevėžis teka priešinga paviršiaus nuolydžiui kryptimi. Jo vidurypis ir žemupys nuolaidus į pietus, o Vidurio Lietuvos žemuma žemėja į šiaurę. Tai yra todėl, kad Nevėžio atskiros atkarpos susiformavo, priedyninių baseinų vandenims prasiveržus į pietus, į pradėjusi tuomet formuotis Nemuną. Dėl vėlesnio žemės paviršiaus iškilimo Vidurio Lietuvos žemuma pasidarė nuolaidi į šiaurę, bet Nevėžis krypties jau nepakeitė, tik keli jo intakai nutekėjo link Mūšos. Vidutinis baseino paviršiaus nuolydis 0,027 m/km. Šis rodiklis neatitinka nacionalinėms trasoms keliamo reikalavimo.

Ekspertiniu vertinimu nustatyta, kad vasaros metu (ypač liepos – rugsėjo mėn.) Nevėžyje labai gausu augmenijos, kuri trukdo ir tampa neįmanoma naudoti bemotės vandens priemonės (baidarės, kanojas ir pan.). Nevėžio upės vandens kokybės tyrimai nėra šio projekto viena iš uždavinių, tačiau rengiant projektą norėta išsiaiškinti Nevėžio upės vandens kokybę.

Nevėžio upės vandens kokybės tyrimų duomenimis per 1993-2005 metų laikotarpį Dėl palankių žemės ūkio plėtojimo sąlygų Nevėžio baseino upėms bei jam pačiam yra būdingas užterštumas biogeninėmis medžiagomis – azotu ir fosforu. Lyginant su Lietuvoje priimtomis vandens kokybės normomis, kurios rodo paviršinio vandens užterštumo lygį pagal atskirus vandens kokybės parametrus, Nevėžio upėje bendrojo azoto koncentracijos gerokai viršija numatytą normą (norma – 2,0 mg/l) ir svyruoja nuo 0,85 iki 14,3 mg/l. Vidutinė metinė bendrojo azoto koncentracija taip pat neatitinka reikalavimų, nes ji svyruoja nuo 5,33 iki 7,55 mg/l. O per pastaruosius 5 metus amonio jonų didžiausia leistina koncentracija buvo viršyta nuo 0,1 iki 23,9 kartų, nitritų – nuo 0,7 iki 15,3, nitratų – nuo 0,6 iki 3,2 kartų ir fosfatų nuo 0,7 iki 28,2 kartų.

Nevėžio vandens kokybės problematiką taip pat patvirtina ir Panevėžio miesto savivaldybės šiuo metu vykdomas projektas „Nevėžio upės išvalymas nuo praeities taršos kenksmingomis medžiagomis užteršto dumblo (BPD2004-ERPF-1.3.0-05-06/0020)“.

Turistinis atraktyvumas. Nevėžio upės turistinio atraktyvumo dydis yra pakankamai nedidelis (labiau patrauklios tik atskiros atkarpos), ką ir patvirtina apklausos rodiklis – patrauklumas neviršija trijų proc. Tai didžia dalimi lemia aukščiau pateiktų turistinio atraktyvumo vertinimo kriterijų visuma, kai bendrame visos upės ruože vyrauja atraktyvumą mažinantys veiksniai, o teigiami yra minimalūs ar nepakankami nacionalinės trasos lygmeniui. Taip pat ir infrastruktūros plėtojimas visos upės ruože esamomis ekonominėmis sąlygomis būtų pakankamai neracionalus.

Remiantis šiomis nuostatomis bei ekspediciniais tyrimais šiam planavimo 10 metų laikotarpiui Nevėžio upėje nacionalinė vandens turizmo trasa nenumatoma. Tačiau tai neužkertą galimybes Nevėžio upę ar jos atkarpas (bei intakus) pritaikyti vietinės reikšmės vandens turizmo trasai.

PRIEDAI

1 priedas. Potencialių vandens turizmo trasų hidrologiniai ir tinklo formavimo parametrai

2 priedas. Anketinis tyrimas

3 priedas. Trasų aprašymai

4 priedas. GRAFINĖ DALIS. Konceptijos brėžinys

1 priedas. Potencialių vandens turizmo trasų hidrologiniai ir tinklo formavimo parametrai**Lentelė Nr.1. Potencialių viso sezono trasų(didelių upių) esminiai hidrologiniai parametrai**

Eil. Nr.	Upė (vyresnioji upė)	Galimas didžiausias trasos ruožas, km	Ruožo ribos, atstumu nuo žiočių, km	Vidutinis debitas, m ³ /s	Nuolydžio kaitos tendencija ruože
1	Nemunas (Baltijos jūra)	909	912,0 – 0,0	250,62	Upės nuolydis beveik pastovus, tik 200-400 km nuo žiočių atstume nuolydis pradeda viršyti 0,2 m/km.
2	Merkys (Nemunas)	105	105,8 – 0,0	21,63	Nuo 50 km iki žiočių nuolydis didėja, vietomis net iki 1,2 m/km.
3	Neris (Nemunas)	473	473,8 – 0,0	111,07	Nuolydis labai nežymiai didėja link žiočių, 0,4 – 0,6 m/km.
4	Žeimena (Neris)	92	92,2 – 0,0	15,05	Nuolydis per visą ruožą tolygiai didėja, o likus 40 km iki žiočių stebimas staigus šuolis nuo 0,15 iki 0,5 m/km.
5	Šventoji (Neris)	152	152,6 – 0,0	32,56	Nuolydis per visą ruožą yra apie 0,3 m/km, yra keli staigūs pakilimai iki 0,6 m/km.
6	Nevėžis (Nemunas)	130	130,0 – 0,0	21,12	Ruožo nuolydis mažas, maksimalios reikšmės siekia vos 0,4 m/km. Prie žiočių nuolydžio reikšmė krenta iki 0,05 m/km.
7	Šešupė (Nemunas)	140	206,7 – 63,0 ¹	19,16	Nuolydis nedidelis vidutiniškai apie 0,2 – 0,3 m/km, o maksimalios reikšmės siekia 0,5 m/km.
8	Jūra (Nemunas)	60	59,7 – 0,0	29,84	Ruožo pradžioje nuolydis siekia 0,8 m/km, o likus 40 km iki žiočių staigiai krinta iki 0,1 m/km.
9	Minija (Nemunas)	98	98,8 – 0,0	23,0	Ruožo nuolydis tolygiai mažėja nuo 0,67 iki 0,03 m/km.
10	Venta (Baltijos jūra)	92	315,5 – 183,0 ¹	17,31	Trasos ruožo pradžioje nuolydis siekia apie 0,2 m/km, o likus 210 km iki žiočių padidėja iki 0,61 m/km.

¹ Likusi upės dalis iki žiočių teka kaimyninės šalies teritorija.

Lentelė Nr.2. Vidutinių upių - potencialių viso sezono trasų, ribos ir hidrologiniai bei morfometriniai parametrai

Eil. Nr.	Upė (vyresnioji upė)	Galimas didžiausias trasos ruožas, km	Ruožo ribos, atstumu nuo žiočių, km	Vidutinis debitas, m ³ /s	Upės vagos vingiuotumo koeficientas		
					vidutinis	mažiausias	didžiausias
1	Baltoji Ančia (Nemunas)	21,20	25,9 – 4,7 ¹	3,30	1,05	1,0	1,29
2	Šalčia (Merkys)	25,80	25,8 – 0,0	5,38	1,12	1,0	1,35
3	Ūla-Pelesa (Merkys)	52,00	52 – 0,0	3,94	1,12	1,0	2,19
4	Verknė (Nemunas)	29,90	29,9 – 0,0	4,66	1,18	1,03	2,34
5	Strėva (Nemunas)	14,70	27,8 – 13,10 ²	5,08	1,2	1,02	1,84
6	Vilnia (Neris)	44,60	54,4 – 9,8 ¹	4,88	1,17	1,01	2,35
7	Vokė (Neris)	24,2	36,0 – 11,80 ³	4,29	1,06	1,0	1,15
8	Virinta (Šventoji)	19,80	19,8 – 0,0	4,13	1,20	1,01	1,94
9	Širvinta (Šventoji)	101,90	110 – 8,10 ²	5,28	1,3	1,0	3,84
10	Obelis (Nevėžis)	16,7	16,7 – 0,0	3,21	1,05	1,0	1,13
11	Šušvė (Nevėžis)	80,80	80,8 – 0,0	5,19	1,10	1,0	1,79
12	Dubysa (Nemunas)	102,3	102,3 – 0,0	9,29	1,05	1,0	1,26
13	Mituva (Nemunas)	26,00	26,0 – 0,0	4,31	1,14	1,01	1,65
14	Jūra (Nemunas)	85,50	145,2 – 59,7 ⁴	10,22	1,17	1,0	2,69
15	Šešuvis (Jūra)	24,40	61,0 – 36,6 ³	5,79	1,18	1,0	2,53
16	Minija (Nemunas)	56,30	169,2 – 112,9 ⁴	6,84	1,19	1,0	2,6
17	Veiviržas (Minija)	14,80	31,2 – 16,4 ²	5,60	1,23	1,06	1,87
18	Akmena-Dangė (Kuršių marios)	12,20	35,2 – 23,0 ⁵	3,28	1,08	1,01	1,35
19	Virvytė (Venta)	120,8	125,8 – 5,0 ⁴	4,98	1,17	1,0	2,47
20	Vadakštis (Venta)	36,40	36,4 – 0,0	5,34	1,06	1,0	1,32
21	Varduva (Venta)	70,10	70,1 – 0,0	4,46	1,26	1,0	3,25
22	Mūša (Lielupė)	69,4	240,4 – 171,0 ⁶	6,39	1,10	1,0	1,76
23	Dysna (Dauguva)	29,80	166,4 – 136,6 ⁶	3,86	1,16	1,01	1,87

¹ Likusi upės dalis iki žiočių priskiriama/priskirtina ekstremalių upių trasoms.² Likusi upės dalis iki žiočių atskirose dalyse atitinka skirtingų tipų upių ruožų trasas.³ Likusi upės dalis iki žiočių priskiriama mažų upių trasų kategorijai.⁴ Likusi upės dalis iki žiočių priskiriama/priskirtina didelių upių trasoms.⁵ Likusi upės dalis iki žiočių teka urbanizuota teritorija (Klaipėdos miestas).⁶ Likusi upės dalis iki žiočių teka kaimyninės šalies teritorija.

Lentelė Nr.3. Mažų upių – potencialių viso sezono trasų ribos ir hidrologiniai bei morfometriniai parametrai

Eil. Nr.	Upė (vyresnioji upė)	Galimas didžiausias trasos ruožas, km	Ruožo ribos, atstumu nuo žiočių, km	Vidutinis debitas, m ³ /s	Nuolydžio kaita, m/km	Upės vagos vingiuotumo koeficientas
1	Vokė (Neris)	11,80	11,8 – 0,0	4,79	2,75 – 3,39	1,26
2	Kražantė (Dubysa)	13,50	13,5 – 0,0	3,14	~ 1,82	1,15
3	Akmena (Jūra)	15,20	15,2 – 0,0	3,93	2,17 – 2,22	1,27
4	Babrungas (Minija)	11,60	11,60 – 0,0	3,16	2,20 – 2,65	1,20

Lentelė Nr.4. Ekstremalių didelio nuolydžio upių (praplaukiamų atskirais sezonais) ribos ir hidrologiniai parametrai

Eil. Nr.	Upė (vyresnioji upė)	Galimas didžiausias trasos ruožas, km	Ruožo ribos, atstumu nuo žiočių, km	Vidutinis debitas, m ³ /s	Nuolydžio kaita, m/km
1	Nedzingė (Merkys)	12,30	12,3 – 0,0	0,95	~ 2,45
2	Nemenčia (Neris)	10,10	12,6 – 2,5 ¹	0,48	~ 2,18
3	Dūkšta (Neris)	10,90	13,1 – 2,2 ¹	0,97	2,88 – 3,26
4	Musė (Neris)	12,60	12,6 – 0,0	2,76	2,06 – 2,46
5	Laukysta (Neris)	14,70	17,5 – 2,8 ¹	0,64	2,23 – 2,59
6	Nevėžėlė (Virinta, Neris)	13,40	13,4 – 0,0	0,76	2,16 – 3,77
7	Lokė (Neris)	10,60	10,6 – 0,0	0,56	2,94 – 3,00
8	Gryžuva-Šimša (Dubysa)	10,90	10,9 – 0,0	1,10	3,4 – 6,8
9	Šunija (Jūra)	11,30	22,4 – 11,1 ²	0,66	2,15 – 3,51
10	Mišupė (Minija)	15,50	17,2 – 1,7 ¹	0,53	2,54 – 3,11
11	Blendžiava (Salantas, Minija)	22,90	22,9 – 0,0	0,78	2,32 – 3,58
12	Alantas (Minija)	17,50	17,5 – 0,0	1,11	2,82 – 3,5
13	Veiviržas (Minija)	14,00	48,6 – 34,6 ⁴	1,26	~ 2,99
14	Luoba (Bartuva)	12,50	32,2 – 19,7 ⁴	1,47	2,65 – 3,08
15	Šatė (Luoba, Bartuva)	18,70	18,7 – 0,0	0,88	2,6 – 3,0
16	Uogys (Venta)	13,40	13,4 – 0,0	0,53	2,17 – 2,55
17	Armona*	10,20	10,20 – 0,0	1,28	1,92 – 3,39
18	Gauja*	14,20	93,0 – 78,8	0,29	2,44 – 3,46

* šių upių ruožai iš dalies neatitinka kriterijų, tačiau esant labiau specifinėms sąlygoms (didelis pavasario potvynis ar rudens poplūdis), galimas praplaukimas

¹ Likusi upės dalis iki žiočių iš dalies neatitinka kriterijų ($P < 0,1$), tačiau esant labiau specifinėms sąlygoms (didelis pavasario potvynis ar rudens poplūdis), galimas praplaukimas

² Likusi upės dalis iki žiočių priskirtina mažų upių trasoms.

⁴ Likusi upės dalis iki žiočių atskirais ruožais priskiriama/priskirtina vidutinių ir didelių upių trasoms.

Lentelė Nr.5. Mažai ekstremalių mažo nuolydžio upių (praplaukiamų atskirais sezonais) ribos ir hidrologiniai parametrai

Eil. Nr.	Upė (vyresnioji upė)	Galimas didžiausias trasos ruožas, km	Ruožo ribos, atstumu nuo žiočių, km	Vidutinis debitas, m ³ /s	Nuolydžio kaita, m/km
1	2	3	4	5	6
1	Merkys (Nemunas)	16,20	206,2 – 190,0*	0,43	1,14
2	Šalčia (Merkys)	10,80	66,8 – 56,00*	0,57	0,97 – 1,57
3	Visinčia (Šalčia, Merkys)	12,90	42,8 – 29,9*	0,73	0,98 – 1,55
4	Strėva (Nemunas)	11,90	75,0 – 63,10*	0,76	0,76 -1,97
5	Jiesia (Nemunas)	10,20	48,3 – 38,10*	0,65	1,49 – 1,059
6	Kretuona (Žeimena, Neris)	12,40	20,7 – 8,3*	0,46	0,96
7	Riešė (Neris)	12,40	21,0 – 8,6*	0,69	1,21 – 181
8	Lomena (Neris)	14,40	24,4 – 10,0*	0,56	0,86 – 1,11
9	Vastapa (Virinta, Neris)	12,10	13,4 – 1,3*	0,55	0,73 – 1,83
10	Šešuva (Neris)	10,40	20,2 – 9,8*	0,60	1,10 – 1,46
11	Alanta (Nevėžis)	14,70	14,7 – 0,0	0,52	0,74 – 0,75
12	Juoda (Nevėžis)	12,40	34,8 – 22,4*	0,55	0,71 – 1,33
13	Apteka (Juoda, Nevėžis)	10,80	10,8 – 0,0	0,49	1,00 – 1,15
14	Juosta (Nevėžis)	12,50	43,8 – 31,3*	0,48	0,78
15	Kiršinas (Nevėžis)	11,10	17,5 – 6,4*	0,64	1,94
16	Šuoja (Kiršinas, Nevėžis)	12,60	17,5 – 10,2*	0,71	0,8
17	Upytė (Nevėžis)	13,60	28,2 – 14,6*	0,58	0,68 – 1,03
18	Linkuvė (Nevėžis)	19,20	21,0 – 1,8*	0,69	0,8 – 1,19
19	Liaudė (Nevėžis)	17,60	24,0 – 6,4*	0,60	0,69 – 1,9
20	Dotnuvėlė (Nevėžis)	36,80	40,5 – 3,7*	0,62	0,73 – 1,35
21	Obelis (Nevėžis)	17,50	41,0 – 23,5*	0,64	0,86 – 1,54
22	Barupė (Nevėžis)	26,20	30,1 – 3,9*	0,76	0,99 – 1,31
23	Gynia (Nevėžis)	17,10	17,1 – 0,0	0,61	1,38 – 1,46
24	Kražantė (Dubysa)	12,10	90,5 – 78,4*	0,43	1,00
25	Vidauja (Mituva)	15,30	15,3 – 0,0	0,75	1,23 – 1,53
26	Antvardė (Mituva)	16,40	18,0 – 1,60*	0,52	1,01 – 1,06
27	Vabalkšnė (Pilvė, Šešupė)	13,80	13,8 – 0,0	0,60	0,66 – 0,87
28	Liepona (Senaširvintė, Šešupė)	18,10	18,1 – 0,0	0,51	1,8
29	Orija (Jotija, Šešupė)	16,10	17,3 – 1,2*	0,54	0,51 – 0,81
30	Lokysta (Jūra)	16,70	36,2 – 19,5*	1,00	1,33 – 1,68
31	Šunija (Jūra)	11,10	11,1 – 0,0	1,14	1,36 – 1,4
32	Upė (Šešuvis, Jūra)	27,00	27,0 – 0,0	0,82	1,05 – 1,13
33	Ančia (Šešuvis, Jūra)	10,90	42,4 – 31,5*	1,67	1,95

1	2	3	4	5	6
35	Beblrva (Šaltuona, Jūra)	12,90	12,9 – 0,0	0,70	1,1 – 1,67
36	Egluona (Šešuvis, Jūra)	12,40	12,4 – 0,0	1,07	1,29 – 1,31
37	Ežeruota (Šešuvis, Jūra)	13,30	27,6 – 14,3*	1,00	1,38 – 1,76
38	Kamona (Gėgė, Nemunas)	17,50	17,5 – 0,0	0,85	1,28 – 1,35
39	Šyša (Nemunas)	11,90	52,4 – 40, 5*	0,73	1,32 – 1,92
40	Šalpė (Veiviržas, Miniija)	16,20	33, 0 – 16, 8*	0,44	1,96
41	Ašva (Veiviržas, Miniija)	13,20	36,4 – 23,2*	1,15	1,42 – 1,81
42	Tenenys (Miniija)	30,30	64,3 – 34,0*	0,79	1,34 – 1,71
43	Darba (Šventoji, Baltijos jūra)	10,20	13,8 – 3,6*	0,56	1,67
44	Bartuva (Apšė)	14,40	76,1 – 61,7*	1,20	1,26 – 1,5
45	Luoba (Bartuva)	11,20	43,4 – 32,2*	0,79	1,21 – 1,74
46	Šatrija (Aunuva, Venta)	14,20	14,2 – 0,0	0,51	0,66 – 0,93
47	Žyžma (Venta)	12,40	12,4 – 0,0	0,79	1,37 – 0,71
48	Ašva (Vadakštis, Venta)	19,70	23,7 – 4,0*	0,79	0,95 – 1,33
49	Kvistė (Varduva, Venta)	17,50	20,0 – 2,5*	0,63	1,01 – 1,51
50	Kulpė (Mūša)	24,50	24,5 – 0,0	0,61	0,85 – 1,48
51	Kruoja (Mūša)	11,00	39,0 – 11,0*	0,44	1,78
52	Obelė (Kruoja, Mūša)	11,00	11,0 – 0,0	0,62	1,19
53	Daugyvenė (Mūša)	10,30	53,3 – 43,0*	0,49	1,22
54	Švitinys (Lielupė)	14,30	56,0 – 41,7*	0,58	0,84
55	Audruvė (Virčiuvis, Lielupė)	10,80	31,4 – 20,6*	0,44	0,5 – 0,55
56	Apaščia (Nemunėlis)	17,80	71,3 – 53,5*	0,59	0,67
57	Gervė (Apaščia, Nemunas)	11,00	11,0 – 0,0	0,53	1,00 – 1,3
58	Birveta (Dysna, Dauguva)	12,10	51,3 – 39,2*	1,92	
59	Svilė (Birveta, Dysna)	16,70	38,9 – 22,2*	0,52	1,71

*Likusi upės dalis iki žiočių neatitinka mažai ekstremalių mažo nuolydžio trasų kriterijų.

Lentelė Nr.6. Potencialių vandens turizmo upių vertinimas pagal nacionalinių vandens turizmo trasų tinklo formavimo principus.

Vertinamos upės, kurios tinka įrengti vandens turizmo trasas daugiadienėms turistinėms kelionėms (galima trasa daugiau 50 km.)

Eil. Nr.	Upė	Nacionalinių vandens turizmo trasų tinklo formavimo principai						Pastabos
		Hidrologinės sąlygos	Turistinis atraktivumas	Saugumas	Plėtros galimybės	Universalumas	Racionalumas	
1.	Baltoji Ančia – Veisiejų ežerynas	atitinka	atitinka	atitinka	atitinka	atitinka	atitinka	Veisiejų RP planuoja ir ypač skatina vandens turizmą šioje trasos vietovėje
2.	Nemunas	atitinka	atitinka	atitinka	atitinka	atitinka	atitinka	Tarptautinis vandens kelias Kaunas-Klaipėda, populiarumas 6 proc.
3.	Merkys	atitinka	atitinka	atitinka	atitinka	atitinka	atitinka	Didžiausias populiarumas - 27 proc.
4.	Ūla	atitinka	atitinka	atitinka	atitinka	atitinka	atitinka	Didžiausias populiarumas - 19 proc.
5.	Neris	atitinka	atitinka	atitinka	atitinka	atitinka	atitinka	Populiarumas daugiau 5 proc.
6.	Žeimena	atitinka	atitinka	atitinka	atitinka	atitinka	atitinka	Populiarumas daugiau 10 proc.
7.	Lakaja – Aukštaitijos ežerynas	atitinka	atitinka	atitinka	atitinka	atitinka	atitinka	Didžiausias populiarumas - 13 proc.
8.	Šventoji	atitinka	atitinka	atitinka	atitinka	atitinka	atitinka	Didžiausias populiarumas - 20 proc.
9.	Dubysa	atitinka	atitinka	atitinka	atitinka	atitinka	atitinka	Populiarumas daugiau 6 proc.
10.	Jūra	atitinka	atitinka	atitinka	atitinka	atitinka	atitinka	Populiarumas 5 proc.
11.	Minija	atitinka	atitinka	atitinka	atitinka	atitinka	atitinka	Populiarumas 5 proc.
12.	Nevėžis	neatitinka	neatitinka	atitinka	atitinka	dalinai atitinka	dalinai atitinka	Vasaros sezono metu sunkiai praplaukiama (aukštupyje -

Eil. Nr.	Upė	Nacionalinių vandens turizmo trasų tinklo formavimo principai						Pastabos
		Hidrologinės sąlygos	Turistinis atraktyvumas	Saugumas	Plėtros galimybės	Universalumas	Racionalumas	
								seklu, žemupyje - gausu augmenijos), populiarumas mažiau 3 proc., užterštumas, tinkama vietinei trasai
13.	Šešupė	dalinai atitinka	dalinai atitinka	neatitinka	atitinka	atitinka	neatitinka	ES sienos pasienio zona, specialių leidimų sistema, kaitrios vasaros sezono metu atskiros atkarpos sunkiai praplaukiama, tinkama vietinei trasai
14.	Venta	dalinai atitinka	dalinai atitinka	atitinka	atitinka	neatitinka	neatitinka	Aukštupys Natūra 2000, kaitrios vasaros sezono metu atskiros atkarpos sunkiai praplaukiama, žemupys Latvijoje, tinkama vietinei trasai
15.	Širvinta	dalinai atitinka	dalinai atitinka	atitinka	atitinka	dalinai atitinka	neatitinka	Vasaros sezono metu sunkiai praplaukiama, tinkama vietinei trasai
16.	Šušvė	dalinai atitinka	dalinai atitinka	atitinka	dalinai atitinka	dalinai atitinka	neatitinka	Nevėžio baseino upė, vasaros sezono metu sunkiai praplaukiama, tinkama vietinei trasai
17.	Virvytė	dalinai atitinka	dalinai atitinka	atitinka	dalinai atitinka	dalinai atitinka	neatitinka	Ventos baseino upė, vasaros sezono metu sunkiai praplaukiama, tinkama vietinei trasai
18.	Varduva	dalinai atitinka	dalinai atitinka	atitinka	dalinai atitinka	dalinai atitinka	neatitinka	Ventos baseino upė, vasaros sezono metu sunkiai

Eil. Nr.	Upē	Nacionaliniū vandens turizmo trasu tinklo formavimo principai						Pastabas
		Hidrologinēs sūlygos	Turistinis atraktivitāts	Saugumas	Plētros galimybēs	Universālitāte	Racionalitāte	
								praplaukiama, tinkama vietinei trasei
19.	Mūša	daļinai atitinka	neatitinka	atitinka	neatitinka	neatitinka	neatitinka	Lielupēs baseino upē, vasaros sezonā metu nepraplaukiama.

Lentelē pateiktas suminis paslaugu teikēju ir vartotoju popularitātes vērtināms pāri 5 proc.